

294.249

OSZK

MAGYAR HŐSÖK

A PESTI NAPLÓ KIADÁSA

1914. MAGYAR

HŐSÖK 1916.

MAGYARORSZÁG

PESTI NAPLO

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MAGYAR HŐSÖK

1914-1916

SZERKESZTETTE

TÁBORI KORNÉL

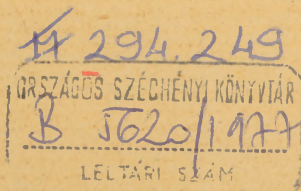

A PESTI NAPLÓ KIADÁSA.

AJÁNDÉKAINK.

A „PESTI NAPLÓ“ eddig a következő diszalbumokat adta évről-évre az előfizetőinek:

EMBER TRAGÉDIÁJA
ARANY-ZICHY ALBUM
BÁNK-BÁN ALBUM
HIMFY ALBUM
KÖLTŐK ALBUMA
ZICHY MIHÁLY ALBUM
VOROSMARTY ALBUM
MAGYAR FESTŐMŰVÉSZEK
MODERN MAGYAR FESTŐMŰVÉSZET
RÁKÓCZI ALBUM
PETŐFI ALBUM
A FESTŐMŰVÉSZET REMEKEI
JÓKAI ALBUM
SHAKESPEARE ALBUM
CSODA ALBUM
NAPOLEON ALBUM
NŐI SZÉPSÉG ALBUM
HÁBORUS ALBUM
MAGYAR HŐSÖK ALBUMA

BEVEZETŐ

Ha a halál tébolyult istenének oltárán betelik királyi áldozásunk, akkor meg tudod bús hazám, hogy magyarok vére mily sebes és örvénylő patakokban öntözte Oroszország, Galicia, Kárpátok, Isonzo, Tírol, Karinthia, Szerbia, Montenegro, Albánia csataterreit. Ahol az ellenség, muszka, rác, talián, erejének teljes lendületével a monarchiára rohant, hogy legázolja és izekre szaggassa, magyar katonák husából, véréből, lelkéből vert sáncokba ütközött. Ez a mi szomoru dicsőségünk. Kérlelhetetlen történelmi hivatás, amely végigkíséri ezeréves multunkat: sorvadni, vagdalkozni, elhullani, mint ősszel a rengeteg erdők lombjai, sebek forradását várni, mindig fizetni, sohasem kapni, de becsületünket hiven és tisztán őrizni meg a jövő nemzedéknek. Nálunk a tét nem tenger, nem új földek mohó vágya, nem a szomszéd gyűlölete, nem aranyhegyek álma, nem hatalmi cél; mindig eszményi javakért, vakon rohantunk a fergetegbe: hűségünk bizonyosságáért, becsületünkért, egy jobb kor távoli reménységéért, vitam et sanguinem.

Két év mult el, jajjal, gyásszal, kétségekkel, sötétséggel, fénnel; a rémülettől

megállottak az óramutatók és boldogságunktól megkondultak a harangok. Balsors és szerencse egyformán koppatták küszöbünket, a világháború forgószelébe sodorva, hol az égbe szálltunk, hol a földön fetrengtünk. Hogy mégis bírjuk és Krisztus szenvedéseit szótlán türelemmel viseljük, ez már hőseink példaadása, élő és halott hőseink gloriája, amely Magyarország fölött delel, mint a nap az égboltozaton.

Ujra felszakadozott sebeinket az ő véres verejtékük harmata hűsitse!

Feketedő és sárguló hirünket, nevünket, bágyadt és hervadt nemzeti öntudatunkat, fajunk iránt való szerelmünk hunyó lángját a magyar katonák elbusult vitézsége, haláltmegvető hősiessége, emberfölötti kitartása, világhíressége élesztette, emelte, edzette és erősítette. Az a rengeteg fehérló keresztfa, behorpadt sir és büszke obeliszk, ami négy ország hegyén, völgyén, országutja mentén magyar honvéd, vagy magyar közös katona földi maradványainak emléke, a nagy leszámoláskor majd mázsás sullyal zuhan a háborus mérleg serpenyőjébe, az Ő mártírságuk, romlandó testük, porladozó csontjuk, kihült szivük adja a nemzet erejét, gögös rá-

tartiságát, jogainak és követeléseinek teljesülését, — százezer, meg sok százezer hazajáró hősi halott léssen a mi igazságunk, a mi életünk.

A háboru voltaképp a béke átmeneti korszaka. Nemzetek élete meg nem állhat, nincsen az égszakadás, földindulás, amely egy nemzet élő organizmusát megfojtani képes volna. A háboru csak plasztikusabban tükrözi a nemzetek jó, vagy rossz sajátosságait, erényeit vagy hibáit, mert nem az egyén, hanem az összesség érvényesülésének kedvez. Mi, magyarok, a csillagokba verhetjük a fejünket, olyan nagyot nőttünk a külföld előtt, önmagunk előtt, 1914 július óta. Elvitathatlan bizonyosságát adtuk szuverenitásunknak a monarchia határain belül és a jövődönkhöz jogot, bizalmat, tiszteletteljes figyelmet kaptunk határainkon kívül, szövetségesnél, ellenségnél egyaránt. A magyarok a háboru romantikusai! — mondják a franciák. A magyarság a monarchia gerince! — gondolják a németek. A magyarokat számításainkon kívül hagytuk! — tapasztalják az olaszok. Igazságos Mátyás király óta ilyen becsülete nem volt a magyaroknak külső országokban és a tengeren túl is.

Ezek a háboru aktivái. A passzívokról nem beszélhetünk, eljön annak az ideje, amikor a szó szárnya nem lesz megnyesve, mint a fogoly sasmadaré. Addig várjunk türelemmel. Most a halállal nézzünk farkasszemet, nem a jövővel.

Szentségtörés minden gondolat, amelyik elkalandozik a magyar katonától, aki Galicia szennyébe, a Doberdo, San Martino, San Michele, Tirol, Krajna köszikláiba, az áhítatos Kárpátok szorosaiba, Volhynia mocsarába, Podolia fekete földjébe temetkezve utolsó mérkőzését vivja hatalmas, számra még mindig négyszeresen tulnyomó ellenségeinkkel. A pillanat, amit elrabolunk tőlük, báméskodva az ég kékjébe, a természet káprázatos színeibe, lányok szemébe, életünk örömeibe, sok ezernek végső pillanata talán, szivükből vér csordul, szemük kifordul és arccal esnek a köre, a mélységbe, a vízbe, a mocsárba, a földre, hogy az Isten trónusa elé masirozván mondhassák:

— Büneinkért megbűnhödtünk, oh Uram!

A magyar hősiesség örökkévaló példáinak gyűjteménye ez a könyv. Szándékának tisztasága igazolja hiányosságait. Ha minden magyar hős képét, hőstetének leírását, életének és halálának pontos adatait összegyűjthettük volna, úgy a munka tullépte volna megszabott határait, egész könyvtárrá tornyosultak volna a kötetek, a címe pedig, nem is „Magyar Hősök Albuma“, de: „Az új Magyarország története“.

MONTE-SAN-MICHELE, 1916 őszén.

LÁZAR MIKLÓS.

RETTENTŐ HARC VOLT...

IRTA: ÁBRÁNYI EMIL.

Elhallgatott az ágyuk vad zenéje.
Halálos csöndben méléz a határ.
Nincs semmi nesz. Csak itt-ott a homályban
Libben suhogva egy-egy dög-madár,
És rüt hangjával a halottra károg.
Megtört szivekből csöndesen szivárog
A hasztalan vér, mely jéggé meredve
A szunnyadót már nem sarkalja tette.

Rettentő harc volt!.. Hősök és helóták,
Félistenek, félördögök tusája.
Rengett a föld, mint végítélet napján,
Halált okádott minden árok szája!..
Most néma minden. Egymáson hevernek:
A félig agg, a félig zsenge gyermek,
A honvéd és a cár pribékje!.. Nézd
E borzalmas, szeszélyes vegyülést!..

Nézd: mily hatalmas, fenséges külömbiség!
A meghatott szív fáj s ujjong belé!..
Nézd: így fekszik a nemzet katonája,
Kevélyen, bátran, arccal ég felé!..
Nyitott szemével mintha belenézne
A trónon ülő Istenség szemébe,
És szólna hozzá: „Köszönöm a rám mért
Sorsot, Uram!.. Meghaltam a hazámért!..“

Deres haju, öreg népfölkelő!.. Nézd:
Tartása most is méltóságtelei.
Ugy fekszik ott, magasra tartott karral,
Mint aki ujját égnek emeli.
Ugy fekszik, mintha esküvel fogadná:
Kitart, ha mindjárt száz pokol szakad rá!..
Ugy fekszik ott, mint oszlopról ledobva
Szent férfi-hűség márvány-képü szobra.

Mellette kedves, ifju arc!.. Bizonyyal
Csak álmodik, hogy oly derült, nyugodt?
Nem, nem!.. Sebéből elcsorgott az élet,
Mikor lelőtték és alábukott.
Azért nyugodt, mert véres ködön át
Még látta győzni elszánt csapatát.
Azért derült, mint aki mit se vesz, —
Mert: „Dulce, dulce et decorum est!..“

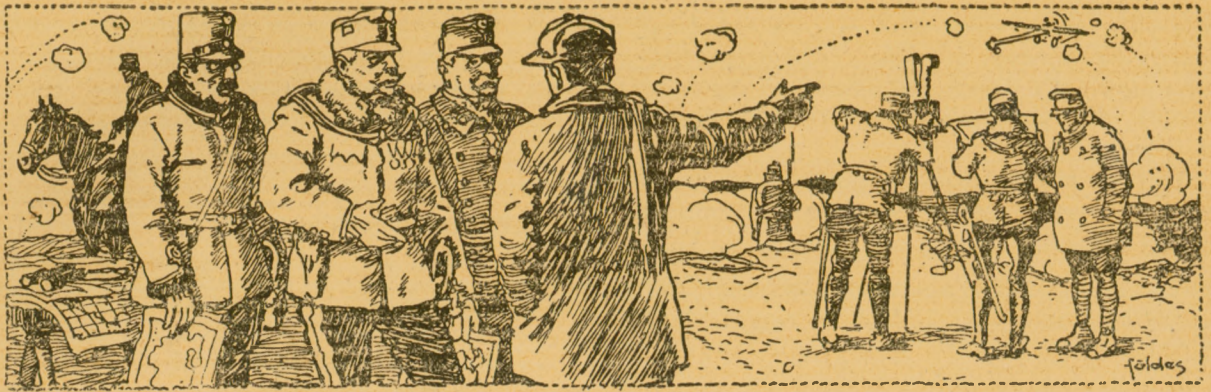
És most tekints az ellenfélre!.. Látod?
Hevernek szerte, Xerxes hadjakint.
Zsivány-fejük a föld porába mélyed.
Még halva is meg van alázva mind!..
Parancsra öltek és parancsra haltak,
Barmok gyanánt lomhán rakásra hulltak
Tüzes golyók menydörgő záporátul, —
Elöl piros seb, korbács nyoma hátul!..

Csikorgó foggal, mint leszurt vadállat,
Terült el az. Tajtékos szájjal ez.
Habzó dühét a másvilágra vitte,
Ahol megint rab: Sátán rabja lesz!
Az ott harap: társát harapja, marja.
Véreb halálíg!.. Kifeszített karja
Zsákmányt keres, bős cimboraéknak int.
Mind szörnyü!.. Aljas!.. Ah, rabszolga mind!..

És így fekszenek: hősök és helóták,
Nemes faj és zsarnok gazembere.
Csodálatos, szikrázó csillagokból
Nagy sugarak hullnak a földre le,
Magyar haiottak sáppadt homlokára.
Holló nem ül e rejtelmes sugárra.
Sötét csoportjuk torz hullákra széled,
S borong fölöttük, mint istenitélet!

Kérjük régi hiveinket,
mutassák meg albumunkat ösmerőseik-
nek és barátaiknak is, minél szélesebb
körben. Minden új előfizető is megkapja
ingyen háborus albumunkat a kiadóhiva-
talban megtudható föltételek mellett.

Nemzeti Széchényi Könyvtár

HADVEZÉREK ÉS TUDÓSOK NYILATKOZATAI

A MAGYAR NÉPRŐL ÉS A MAGYAR KATONÁKRÓL.

A vérző magyar nemzetnek történelmi fontosságú dokumentumai lehetnek még azok a nyilatkozatok, melyeket a Pesti Napló háborus albuma kapott a hadvezérektől, tudósoktól, íróktól. Bizonyítani fogják, hogy itt nem valami túltengő sovinizmus hirdetteti a magyar nép, a magyar katona kiválóságát, hanem pártatlan idegen ajkak is lelkesen és meggyőződéssel hirdetik. Valamennyinek a nyilatkozatát *most* nem közölhetjük, persze rajtunk kívül álló okból, — bár nem mindig valóban fontos hadiérdek tiltja el az ilyen írásokat a nyilvánosságtól. De egykettő helyett, amelyet félre *kellett* tennünk, magyar pótlásul szolgál s némely hézagot betölt egy súlyos beszéd, amelyet törvényeink értelmében a publicitástól nem zárhatnak el. Hargitai sziklába kellene vésní örök időre, ami egy székely képviselő, *Urmánczy* Nándor szívéből szakadt ki a román betörés után:

Ha a magyar állampolgár katonaruhát ölt és főleg, ha a közös hadseregbe kerül, jóformán teljesen kiszakad a magyar közéletből, a magyar vérkeringésből, a magyar hatóságok védelméből, sőt a kormány befolyása alól is. Csak mint anyag szerepel; mint *kitűnő, megbízható, bátor anyag*; mint használható és felelősség nélkül elhasználható anyag szerepel a háboruban. Ezzel a *magyar anyaggal* *egésztik ki nemcsak a bukovinai és galíciai ezredeket, hanem a többi osztrák ezredet is.* A tiroliakat, a sokat emlegetett gráci hadtestet és a többit. Itthon őrszolgálatra minősített és Ausztriába rendelt magyar népfelkelőket osztrák

felülvizsgáló bizottság harctérre alkalmasaknak minősít és egyszerűen beoszt osztrák ezredékbe.

... *Magyarország vérvesztesége amugy is felülmulja Ausztriáét.* Hogy miért nagyobb, annak több oka van. Először, mert bátorságáért, megbízhatóságáért *a magyar katonát állítják a legveszedelmesebb helyekre*; másodsor, mert sok osztrák ezredet nem lehet a fronton használni. Harmadsor, mert az osztrák hadvezetőségnek nem fáj annyira a magyar pusztulása, mint azoké, akik közel állnak érzelmeihez. És negyedsor, mert tudatlanságból és fejetlenségből sok felesleges veszteséget idéztek elő. Gondoljunk a przemysli szomorú rohamra; világot vet ez a hadvezetőség szerepére: *kiéheztetett, legyöngült honvédeknek parancsolták meg a rohamot.* Ez az esztelen, céltalan és lelketlen parancs sok ezer honvéd életébe került. *És hány ilyen przemysli parancsot adtak ki azelőtt és azután büntetlenül.* Az orosz offenzívának kellett jönnie, hogy végre belássák az osztrák hadvezetőség tehetetlenségét, mert nagyobb volt a fejetlenségük és veszteségük, mint az első nagy visszavonulás alkalmával. Német vezetés alá került hadseregünk egy része. Kár, hogy hamarabb nem következett be a változás; kár, hogy nem a háboru elején.

... Föld és nép egymással összeforrvá, mint titokzatos, eleven organizmus éli itt a beláthatatlan jövőbe nyúló életét. Leszakíthatják egy részét, de az a rész idegen test lesz az idegen szervezetben, amely annak mindig betegsége és veszedelme lesz.

... Törvényeinkre azt mondták, hogy az írott malaszt. Történelmi jogainkat lemosolyogták. A világháboru feltárta erősségünket. Veszteségeinkkel, áldozatainkkal arányban nőttünk a magunk

és a világ szeme előtt. *Most már mi sem hivatkozunk törvényekre, mi sem hivatkozunk történelmi jogainkra, hanem az erősebb fél jogán követeljük, hogy birtokunkon, portánkon mi legyünk az urak.*

Valóban követelhetjük az igazán nagy vezérek tanúságtevésével is. Szövetséges és semleges, szabad nemzetek kitünőségei, katonai és kulturális erejük legméltóbb képviselői egyaránt teljes mértékű elismeréssel szólnak a magyarságról. Jellemző aztán, hogy kik és hogyan nyilatkoznak a mi hadseregünk vezetői közül.

I. SZÖVETSÉGES ÉS SEMLEGES HADVEZÉREK.

Hindenburg főparancsnok:

— *A magyarok pompás katonák. A legénység és a tiszték egyaránt bátrak és elszántak. Vállvetve küzdenek együtt s ennek az együttes küzdelemnek további sikerében föltétlenül bízunk.*

von Hindenburg

Ludendorff első főszállásmester, Hindenburg vezérkari főnöke:

— Elküldtem Önnek, nagyon szívesen, arc képemet az aláírással. A magyar katonákra csak a legnagyobb megbecsüléssel gondolok.

Ludendorff

Beseler tábornok, a nagy várvívó, Antwerpen és Novogyorgyevszk meghódítója, Varsó fő-kormányzója ezt írta székhelyéről:

— Egykor Magyarország-Ausztria legnagyobb dicsősége volt az európai nyugatot a török veszedelemtől megóvni; ma a hidat építi az ujjáéledő és új szellemtől eltelt Törökország felé. Törökországgal szövetségben kiáltja Németország és Magyarország-Ausztria Anglia tyrannizáló tengeri uralma és a moszkovitizmus előnyomulása elé: „Eddig és nem tovább.”

Jenő herceg szelleme ismét megelevenedett, a vitéz magyarok oldalán ismét brandenburgiak vere-

kedtek „Belegrád váráért és városáért“ s hogy bolgárok és törökök harcoltak oldalukon, jelenti Jenő herceg gondolatának győzelmét: az egykor általa legyőzött ellenség lett a mi hű szövetségestársunk!

Nekem pedig *a vitéz magyarok segítsége* Belgiumban és Lengyelországban, e nagy háború élményeiben *egyik legszebb emlékemé lett.*

von Beseler
General des Infanterie

Liman von Sanders pasa-vezérezredes:

— Sokféle meglepetés ért bennünket ebben a háborúban. A kellemes meglepetések közé tartozik, hogy a magyarság harctéren és front mögött egyaránt — *a várakozáson jóval felül is* — mily grandiózusan megállta a helyét.

Liman

Gróf Bothmer Félix bajor királyi gyalogsági tábornok, a német császári déli hadsereg főparancsnoka Galiciában:

— Az alám rendelt csapatok közt, amint ismeretes, magyarok is vannak, akiknek katonai képességeit és bátorságát ebben a háborúban *rendkívül nagy mértékben nagyrabecsülni tanultam.*

Gróf Bothmer
R. bayer. General des Inf.
Oberbefehlshaber des Reichs
Heeresfeldes in Galizien

Woysch tábornok, akinek vezetésével diadalmasan harcoltak a magyarok:

— Valósággal visszataszítónak tartom az udvariasságszülte frázisokat és a hosszú dicséreteket. A magyar katona erre nem is szorult rá és mélyebbet nem tudok mondani róla annál, hogy *minden németnek mindig változatlan szeretettel kell gondolnia a magyarra.*

Woysch
Generaloberst

Scholtz tüzértábornok, hadseregparancsnok:

— *Nagyra tartom a magyar katonákat. Jel-szavam: mindig vidáman előre Istennel.*

Bojadzsev tábornok, bolgár szövetségeseink leg-népszerűbb hőse:

— Ha igaz, hogy egy hadseregről cselekedetei és sikerei beszélnek legjobban, akkor a sok hősi tett, nagy siker és számtalan diadal, amelyeket az Önök hadserege megért, legjobb bizonyítéka annak, hogy ez Európa egyik legjobb hadserege.

De mindjárt be kell vallanom, hogy ez a siker engem nem lepott meg. Mert a magyar hadsereg szervezettségét, képzettségét, fegyelmét és vezetését ép olyan jól ismerem, mint a saját hadseregünkét. Sőt még tovább is megyek: ez a hadsereg a *fölfelegyvertt magyar nép*, az a nép, amely a kultura békés mezején oly sokat cselekedett és mindezt oly rövid idő alatt, hogy *valamennyi fiatalabb népnek csak például szolgálhatna* és szolgál is. Elöttem a modern háboru egy nép kultur- és életképességének újabb próbája: egész erejének, nemzeti akarátának és értelmességének, céltudatosságának és fegyelmeztségének mind a legmagasabb pontig kell megfeszülnie, mert minde tulajdonságok nélkülözhetetlen előfeltételei a diadalnak. *És az Önök népe büszke lehet rá, hogy e tekintetben csak a legkiválóbbat teljesítette.* Ezért beszéltem mindig lelkesedéssel a magyar népről és ezért sosem kételkedtem, hogy hadserege, vagyis a fölfelegyvertt magyar nép csakis csodálatos cselekedeteiket tud végrehajtani.

De a magyar népnek még ennél becsebb értékei is vannak: fényes történelme, ősei, akik csakis bámulatot érdemelhetnek, *legendás hősei, akikhez hasonlókát más népeknel csak ritkán találhatunk.*

E hősök szelleme a mai magyarokban újra föléledt és belőlük legyőzhetetlen katonákat alkotott. Csodás dolgokat vittek végbe és még sok ilyen csodásat fognak végbeinni, amíg a közös ellenség engedni nem fog — és ez az idő már nincs messze tőlünk.

General Gjudenont.
Bojadzjev

Snyjders tábornok, akinek legnagyobb része volt abban, hogy a gyűlölt angolok Hollandiát nem tudták egy — Portugáliává súlyeszteni, Hágából ezt írta nekünk:

— Mint pártatlan külföldi s egy semleges állam lakosa nagy örömmel fejezem ki meleg rokonérzésemet a magyar nép előtt azért a szerepért, amelyet a még mindig tomboló világháboruban betöltött. Egész szívemből legteljesebb elismerésemet nyilvánítom ki ennek a népnek.

Örvendetes volt tapasztalunk, hogy a magyarok attól a pillanattól fogva, amikor a háboru veszedelme fenyegetett, kikapcsolták s elphontették a monarchia többi ré-

szeivel való régi viszályukat. A császár és király valamennyi alattvalója fölemelő összetartozással s egyetértéssel büszkén és loyalian rögtön a birodalom ellenségei ellen fordult. Mint hű testvérek, egyetértően gyűltek a nemes aggastyán trónja köré, aki életének késői estalkonyát oly szomoruan látta beborulni.

És akadtak olyanok, akiknek ez a magatartás örvendetes meglepetésül szolgált — a monarchia támadóinak, akik azon voltak, hogy a belső egyenetlenségekből megtalálják a maguk előnyeit — *ez súlyos meglepetéseket okozott.* Az a reményük, hogy lássák, amint a birodalom össze-roppan, ezáltal meghiusult.

A halálmegevetés és önmegtagadás, amelyet a magyarok ebben a borzalmas háboruban is tanusitanak, az egység és összetartozás érzése és a kitartás, amellyel különböző nemzetiségű csapatok egymás mellett és a szövetségeseik hadserege mellett a monarchia létezéséért és becsületéért harcolnak, feljogosítják őket *tiszteletteljes csodálatomra.* Magyarország jó erőben és jó kedvvel viseli el a háboru gazdasági kárait és súlyos terheit. Pártatlan szervező talentuma és zseniális stratégiai vezetés a középeurópai szövetségeseik hadseregeit már többször fényes győzelemre vezették, amiből Magyarország kiérdemelte babérait.

Mint katona, e győzelmekben üdvözlöm az alapos fölkészülésnek jogos diadalát, a céltudatos katonai nevelést, a komoly fegyelmet és katonai tudományok alapjainak logikus alkalmazását. *Bármit is fog a béke hozni és bármikor következék be* — vajha mihamarabb eljönne az ideje — az a hitem megrendíthetetlen, hogy *olyan ország, amelynek népe oly intenzív katonai és gazdasági erőt tanusított, amikor élet- és halálküzdelmét végigharcolta, nem pusztulhat el.*

Az ellenségnek az a szándéka, hogy a központi hatalmakat kimerítse és megsemmisítse, kétségtelenül és elkerülhetetlenül *meg fog hiusulni.* Kivánom tehát, hogy Magyarország majd akkor, ha a béke helyre áll, a monarchia többi részével való tartós és egyetértő közreműködésével mihamarabb helyreállitva lássa népeinek fejlődését, föllendülését és jólétét. És hogy a jövőben is erőteljes támasza maradjon a megifjudott élettől új lélekkel eltelt, megfiatalodott osztrák császárságnak és magyar királyságnak.

W. F. Snyjders
Generallieutenant a. d.

Staal tábornok, a hollandi tudós és volt hadügy-miniszter, aki Antwerpen meghódítása előtt nagy szerepet vitt a nemzetközi konfliktusban:

Hága . . .

Katonai tanulmányaim általában véve *nagy bámulattal töltenek el a magyarok hősiessége, áldozatkészsége és vitészsége iránt, nagyszerű katonai teljesítményeik folytán is.* A jelenlegi háboru jelentéseiből is azt a meggyőződést merítettem, hogy a magyaroknak a harctéren való közreműködése most is a legnagyobb jelentőséggel bír s *leghatalmasabban járult a sok és nagy eredményhez, amelyeket Németország és Magyarország mindeddig elért.*

M. J. Staal.
General Lieutenant
Kriegsminister a. d.

II. KÜLFÖLDI IRÓK ÉS TUDÓSOK.

Harden Maximilian, a berlini „Zukunft“ törtollu főszerkesztője nyitja meg a külföldi írók és tudósok sorát:

Grunewald-Berlin.

— Magyarország háborus teljesítményét, a hibátlan mozgósítást, csapatainak hősiességét és kitartását, vezetőinek okos bátorsággal teli lelkét mindenki, aki ítéletre hivatott, *csak bámulhatja. Még az ellenség is*, amely a Kárpátokban, orosz földön, vagy olasz fronton ismerte meg, a legnagyobb tisztelettel beszél Magyarországról. A magyar katonaság erejének értékelése *megnövekedett*. És minthogy azok is, akik eddig nem tudták, most belátják, hogy Magyarország nagy-szerű népe *belsőleg önálló, politikában céltudatos és céljainak biztosításáért minden áldozatra kész egyéni fajta*, kell, hogy ez a háboru, bárhogy végződjék is, *emelje Magyarországot nemzetközi érvényesüléséért*. Egy, többé kétségbe nem vonható eredményt máris látok: magyarok és birodalmi németek, az előítélet torlaszain, a bizalmatlanság sáncain át utat találtak a megértéshez és végre, már helyesen, megbecsülik egymást.

Maximilian Harden

Sienkiewicz Henrik lengyel regényíró Svájból írta a következőket:

— Ha az ördög formulálná a törvényeit, az első szakasz így hangzanék: „A nyers erő az ur a Jog fölött“.

Regényt szeretnék különben írni Magyarországról, *oly sok fantasztikusan szépét* hallottam felőle, — különösen a háborus történetek során.

Henrik Sienkiewicz

Steinmetz S. R., az amsterdami egyetem világhíres tanára ezt a rendkívül érdekes fejtegetést küldte:

A semleges világ meglepetten áll ama tény előtt, hogy Európa középhatalmasságai: Németország, Magyarország-Ausztria, Bulgária és Törökország dacolni tudtak az entente túlsúlyával.

Hogy ez eddig sikerült, s hogy a jövőre nézve is a legjobbat remélhetjük, ezt a világ nem csekély mértékben annak köszönheti, hogy a dunai monarchia valamennyi népe hatalmasan összetartott és a veszély pillanatában a belső vizsályt leküzdötte. *A népek e hatalmas viaskodásában azonban Magyarország* — amint ez mindenki előtt ismertes — *egészen rendkívüli dolgokat vitt végbe*, ami arra jogosít bennünket, hogy a jövőben is a legnagyobb várakozással viseltesünk ezzel az országgal szemben. Kétségtelen, hogy ha az oroszok győztek volna — akik persze

semmiesetre sem küzdenek a szabadság és a demokrácia érdekében — Magyarország szenvedne elsősorban. Ezt az országot tipornák szét legelőször az orosz koloszus lábai s mindörökké elvesztené állami szabadságát és népének függetlenségét.

Kiváló jelentőséget ad Magyarországnak, hogy Középeurópa északi és déli részét egymással összeköti, ami nemcsak most a gazdasági háboru idején nagyfontosságú, *de később is az lesz*, mert Középeurópa valamennyi népének s országának kapcsolata óriási, legyőzhetetlen gazdasági területet fog jelenteni. Semmit sem tartok kívánatosabbnak, mint azt, hogy Magyarországnak a többi középhatalmakkal való katonai együttműködéséből — ami oly nagyszerű eredmények elérését tette lehetővé — a háboru után a gazdasági szövetséget lehessen kiépíteni. Mert Középeurópának el kell rá készülnie, hogy a mostani háboru után sem a gazdasági, sem a másik háboru nem fog teljesen véget érni. Ha Középeurópa valamennyi népe hosszú ideig szorosan nem tart össze, akkor sem jólétét, sem szabadságát nem biztosíthatja. Egyiküknek sem szabad a hatalmas épületből hiányoznia, Magyarországnak pedig éppen nem.

Azt jóslják nekünk, hogy az ellenséges népek közti szellemi kötelékek hosszú ideig maradnak eltépve, de épp ezért annál szükségesebb lesz, hogy Középeurópa népei közt a kulturkapcsolat mind élénkebbé, bensőbbé váljék. Magyarország pedig éppen ezzel biztosít magának új föllendülést.

Magyarország Ausztriával és szoros kapcsolatban Európa többi középhatalmával politikai, gazdasági és kultur-szempontból szép és nagy jövőnek megy elébe.

S. R. Steinmetz
ord Professor an der
Universität in Amsterdam

Christian de Nuys, a legkitünőbb hollandi író-politikus, aki a világháboru alatt is feltűnő cikket írt Magyarországról:

— Ugy mondják, a hadifoglyok a honvágy miatt szenvednek legtöbbit. Hazájuktól, megszokott környezetüktől távol, fokozott mértékben érzik nagy nyomoruságukat. Élénken el tudom képzelni az orosz hadifogságban sanyalódó magyar katonák szenvedéseit és lelkiállapotát. Hisz olyan messze van tőlük szülőföldjük, Magyarország, a szép alföldi rónaság, amelyet Petőfi oly csodaszép versekben énekelt meg.

„Magyar vagyok. Legszebb ország hazám
Az őt világrész nagy területén.“

„Magyar vagyok. Büszkén tekintek át
A multnak tengerén.“

Mindazok, akik a mai véres napokban még érezni tudnak, akik a szabad élet szépségét átérezni képesek, azok *rendületlenül biznak a magyar nemzet jövődjében, történelmi hivatásában*.

Bármit hozzon is magával ez a véres háboru, söpörjön el bár országokat és nemzeteket a föld színéről, van egy ország, van egy nemzet, amelynek nagyságát ma már általánosan elismerik, s amelyre jelentékeny szerep vár Európa jövőjében és ez a nemzet a Duna sikságán, a nagy Alföldön lakik. Multja felemelő, jövője biztató. Egy olyan népnek, amelynek olyan dicső a multja, amely olyan bátor, nemes és szabadságszerető, annak kell, hogy fényes legyen a jövője.

Chr. Weiss

Dr. Forel Ágost, a nagy svájci tudós:

— Néhányszor voltam Magyarországon és előadásokat tartottam Budapesten, Pozsonyban, Kolozsvárt, Marosvásárhelyen, Szegeden stb. A Guttemplar-rend semleges nagypáholyát alapítottuk meg ott s ezzel, különösen pedig veteránjával, dr. Stein Fülöppel máig a legbensőbb összeköttetésben maradtam. Tudományos relációban is voltam hosszú ideig a magyar Nemzeti Muzeummal és Biró ur, a jeles világutazó utján bizonyos szolgálatokat is tettem a muzeumnak. Résztvettem a büntetőjogi kongresszuson Budapesten, valamint az alkoholelleses gyűlésen is. Mindezt csak azért mondom el, hogy dokumentáljam: mennyire alkalmas volt közvetlenül is megismerni Magyarországot, ahol mindig a legszivesebben fogadtak s amelynek földje és népe mindmáig rendkívül kedves és nagyrabecsült előttem.

Dr. Aug Forel

Dr. Bühler, a berni „Bund“ igazgatója és a svájci „Nemzeti Védelem“ elnöke:

— Magyarország sok szép és különösen kedves emlékeket adja. Mind a két nagy nemzeti kiállítást, az egyiket 1885-ben, a másikat 1896-ban behatóan tanulmányoztam és ekkor nagy örömmel tapasztalhattam a magyar nép ifju, de nagy alkotó erejét, az országnak politikai és gazdasági, valamint a tudomány és művészet terén való hatalmas föllendülését. A fővárosból, amely szüzi szépségben és pompában teremtődött, kirándulásokat tettem Magyarország minden részébe. A milleniumi kiállításon, mint Svájc képviselője, a nagy nemzetközi sajtókongresszuson vettem részt Budapesten és 1902-ben szerencsém volt, mint a berni nemzetközi kongresszus elnöke, a magyar kartársakat üdvözölni; így tehát sok személyes barátom van a magyarok szép hazájában. Amit pedig azóta, a háboru során hallottam és tanultam a magyarságról, az csak a legnagyobb mértékben emelte mélyen érzett szimpátiámat e kivételes tehetségű nemzet iránt.

Dr. M. Bühler

Dr. Stein Lajos, a jeles publicista, a „Nord und Süd“ főszerkesztője, a „Vossische Zeitung“ külpolitikai rovatszerkesztője:

— A magyar honvédség bátorságáért és halálmegevető hősiességéért az egész német birodalomban oly nagy bámulatnak örvend, mint soha azelőtt. Magasrangu német tisztek lelkesedve beszéltek nekem arról, mily jól esett nekik minden harctéren vállvetve harcolni a honvédekkel. A magyarok nemcsak a német nép nagyrabecsülését, hanem szívből jövő szeretét is megszerezték.

Ez a szeretet nem maradt plátói, hanem gazdasági bizalomná is fejlődött. Németország legelső emberei, akik egyébként csak hazai kölcsön jegyzésére hajlandók, az új magyar kölcsönnél milliókra rugó jelentékeny összegekkel részesedtek, — meggyőződve arról, hogy egy ilyen hazafias ország, amely földjének megvédésére mindenét harcba viszi, a jövőre nézve is biztonságot nyújt arra, hogy a gazdasági gyümölcsoztetésben épen úgy meg fogja állni a helyét, mint a katonai védelemben.

Ami Magyarország gazdasági jövőjét illeti, az a véleményem alakult ki, hogy Magyarországnak Belgrádon túl, egészen a bolgár határig való kiterjesztése és a dunai utnak szerb megzavarás nélkül való földje kifogyhatatlanul gazdag, lakosága okos és tetterős és mert a világháboru szerencsésebb földrajzi határszabályozást biztosíthat az országnak. Ma gazdasági tekintetben értendő ez a jelmondat: „Magyarország nem volt, hanem lesz“.

Budapest egykor legalább ugyanannyit fog érni a Dunával, mint Köln a Rajnával. Magyarország nagy politikai jövő előtt áll, főképp azért, mert földje kifogyhatatlanul gazdag, lakosága okos és tetterős és mert a világháboru szerencsésebb földrajzi határszabályozást biztosíthat az országnak. Ma gazdasági tekintetben értendő ez a jelmondat: „Magyarország nem volt, hanem lesz“.

Lajos Stein

Bolland, a világszerte tisztelt leideni filozófus:

— Az alólirottat, egy hollandit, akinek semmi oka sincs rá, hogy a külföldről és a jelenlegi háboruról alkotott ítéletében más, mint az ész által vezettesse magát, az utóbbi években sokszor elszomorította, hogy a magyarok — úgy tetszett neki — tulságosan kiélezték országukban a harcot a németység ellen. Ugy tetszett, hogy az önállóságra való jogos törekvés alárendelt részletkérdések tulhajtása által veszélyeztetni nemcsak Európa jövőjét, hanem magának a magyarságnak a jövőjét is; hiszen a magyarságot nem Németország, hanem Oroszország részéről fenyegeti veszedelem! Épen a germánság volt és marad a magyarság legnagyobb barátja, amelyet egyáltalában nem kell cserben hagynia, hogy a két nép barátsága továbbra is biztosítsa mindkettőjük egészséges fejlődését, — hogy a tudományos és gazdasági érdekekről ne is beszéljünk. Így azután nagy örömemre szolgált, hogy úgy mondjam, föllélegzettem, hogy Magyarország-Ausztria erősebbnek bizonyult, mint várták és hogy ebben a fájdalmas háboruban, amelyet a szó szoros értelmében rájuk kényszerítettek önökre és a nemes német birodalomra, a németek és a magyarok sokkal jobb fegyverbarátoknak mutatkoztak, mint előrelátható volt. A két központi hatalom a mentsvára most Európának, mindenek előtt az orosz terjeszkedéssel szemben;

germánok, ausztriai szlávok és magyarok harcolnak együtt az *igazi és valódi modern kultúráért*. Reméljük, hogy egész a végső győzelemig ki fognak tartani, hogy az a barátság, amely a veszély órájában olyan ragyogó volt és úgy bevált, tartósnak fog bizonyulni és hogy az emberiség magasabb érdekeit e szövetség hathatósan elő fogja mozdítani.

G. J. P. J. Bolland,
Professor der Philosophie

III. A MI VEZÉREINK.

Terstyánszky Károly vezérezredes, hadseregpáncsnok feltűnő érdekességű nyilatkozatot küldött, amelynek magyar vonatkozása része a következő:

Amit Magyarország ebben a háboruban magára vett és művelt, az a történelem lapjaira tartozik.

Az ujjongó lelkesedés, amellyel ez a nemzet Öfelsége háborus manifesztumát fogadta, nem volt szalmaláng, ennek a lelkesedésnek a lángja sohasem aludt ki és ma is oly ragyogóan és melegen világít, mint ama felejthetetlen júliusi napokban, 1914-ben. A legszivósabb energia és az önmagunkban való jogos hit óvta meg a kialvástól ezt az öröklángot.

Talán a kettős monarchia egyik országában sem voltak kezdettől fogva olyan tisztában ennek a nagy politikai létharcnak a természetével és minden lehető következményével, mint Magyarországon, de ennek a tudatnak köszönhetőek a háboru viteléhez előteremtett eszközök, mert — bármily keményen hangzik is — meg kell most valósulni Bismarck mondásának („saigner a blanc”) amellyel 1870—71-ben egy parlamenti beszédben megfenyegette Franciaországot, ha csak nem akarjuk, hogy hasztalanok legyenek az áldozatok.

Remélhetőleg a békekötéskor nem fogja elrontani a diplomácia azt, amit a kard véres harcokban megvalósított, — mert ebben a háboruban, főként ezután, nem lehet szó megalkuvásról, paktálásról: Vae victis! — csak ez lehet a béke jelszava, hogy egyszerre és mindenkorra megszüntessük Európa alattomos cselszövőinek munkáját és nyugodt fejlődést biztosítsunk magunknak.

A magyar katonákról néhány szóval elmondhatom a véleményemet:

Tíz hónapig vezettem egy magyar hadtestet — (Azóta Terstyánszky már nagyobb pozícióba került, vezérezredes és egész hadseregcsoport páncsnoka lett. *A szerk.*) — amelynek két ezrede

kevéssel ezelőtt kapta meg az ezredik hadi kitüntetést... Hogy mit jelent a magyarság a hadseregre nézve, azt hat hadszíntéren, öt nagy csatában — Szerbiában, Galiciában, Orosz-Lengyelországban, két ízben a nehéz kárpáti harcokban és végül négy hónapon át mint hadseregcsoport-, illetve hadseregpáncsnok a Duna-Száva-Drina-fronton — figyelhettem meg.

A magyar bátor katona, akit minden vezér nagyrabecsül. Retteg tőle az ellenség; alaptermészete: csak keresztülvágni minden akadályon! A fronton és a front mögött megható jelenetekben ismertem meg ismételtén a magyar katonák *szívóságát*; ezt a jellemvonást egyszerű parasztknál és nagyragu, önként hadbavonult magyar uraknál egyaránt megfigyeltem. Kegyetlenkedést, szükségtelen szigorúságot sohasem tapasztaltam köztük, a foglyokat sohasem szidalmazták, durván sem bántak velük soha, Schiller szavai: „A katonának legyen szive” — illenek rájuk, jó szívük van és minden körülmények között urak!

Minden jó szóért hálásak, de biztos érzékük van aziránt is, hogy „durvaság” és „energia” époly kevéssé egyjelenségek, mint „gyöngeség” és „szelidség”.

Magyarország értékét barát és ellenség egyaránt illőképen elismerik; helye a jövőben is biztos a nap alatt, amíg csak — és ebben bizonyára nincsen okunk kételkedni — hűség jár a hűségért; ebben az országban kulturális, gazdasági és bizonyára politikai tekintetben is *határtalan fejlődési lehetőségek vannak*.

Magyarország és Ausztriának — az én katonai felfogásom szerint — mint államoknak *nobile fratrum* kell lenniök, minden hátsó gondolat nélkül való társaknak.

Tizen tisztelet szerkesztő úr!

On azt kérdésként tőlem, hogy mi ként vélekedem a magyarságról, annak jövőjéről és hogy mi mondanivalóm van a magyar katonáiról?

En erre csak azt felelhettem: Ha a magyarok a háború után ép oly okosak lesznek, mint amilyen vitézséggel küzdöttek a háborúban, úgy a magyarság jövőjéről szóló kérdése önmagától esik el, mert az ember nem törli az eszt az örök hívalóság fölött.

Viváló tisztelettel

P. Korovics

Minden illojális versengés, amely abból a szándékból fakadna, hogy valamelyik fél csak azért is primus inter pares akarna lenni, csak a régi mondásnak: „Inter duos litigantes tertius gaudet“ — szerezne új érvényt.

Magyarország belső ellensége nem a Lajtán innen lakik, csak déli határán leselkedik a jövőben is ez az alattomos és halálos ellenség; sajnos — mint az események mutatták — nem hiányzik ez az ellenség saját határsorompóinkon belül sem, még pedig gyakran az igazi hazafi álarca alá rejtőzik. Es az az ellenség a háboru után is ellenség marad, hacsak ei nem tapossa a magyarság ennek a hydrának a fejét. Eminens állami érdeke ez Magyarországnak és Ausztriának. Ha török, ha szakad, ennek meg kell lenni, mert ez nem szűnik meg a háboru végével. Az orosz rubel és az orosz titkos egyesületek évtizedeken át alapos munkát végeztek és a nép bizonyos rétegének lelkét évtizedekre megmérgezték. Egy papiros, egy békejegyzőkönyv nem hathatós gyógyszer erre; a Balkánhoz számos szállal odakötözött délszlávok csak azt ismerik el uruknak, akinek vaskemény ökleit érzik a nyakukon, aki térdre kényszeríti őket; ezek így szokták ezt meg, még a török idők óta úgy gondolkoznak és úgy éreznek, mint a bosszuvágyó rabszolga, aki kilesi ura gyöngéjét, hogy személyes hasznot szerezzen belőle. A hatalom előtt való meghunyászkodás, valamint a virtuóz tettetés második természetükké vált. Tehát: caveant consules!

A megpendített témáról, hivatásomnál és állásomnál fogva, többet mondanom: tilos.

Dankl Viktor tábornok:

— A hatalmas népháboru juttatott csak bennünket annak a tudatára, hogy milyen óriási erő kifejtésre vagyunk képesek és mi mindent tudunk elérni, ha igazán egyesülve és teljes erővel szállunk sikra. Fogadják a magyarok legkiválóbb nagyrabecsülésem kifejezését.

Hadffy Imre altábornagy:

— Ha nemzetem multján elmerengek és forgatom történetének hol sötét, hol fényes, hol vérrel, hol verejtékkal írott, de mindenkor magasztos és föl-emelő érzelmekkel telerótt lapjait, akkor újabb és újabb ösztönzést, hatványozott erőt és intenzivebb akaratot nyerek ahhoz, hogy jelenéért szívvel-lélekkel, egész odaadással küzdjem. Mert a dicső mult és a nemzetemben rejlő elpusztíthatatlan életerő, amely minden ármánnyal szembeszáll, a fényes jövőnek teljesen biztos záloga.

A világháboruban ez az életerő úgy támadt föl a nemzetben, mint egy emberben az önvédelem ösztöne; innen a páratlan vitézség és szívós elszántság, ami a magyar katonát jellemzi.

Mint varázs hatott az a szó, amelyet a háboru első napján zászlójukra irtam és csodákat művelt az a két szó, amelyet honvédeim szívébe véstem: „Előre!“ „Királyhűség“ és „Hazaszeretet“.

Ezeknek a minden magyar honvéd lelkében szunnyadó érzelmeknek fölébresztése és lánggrasztása vitte a dicső 39-es honvédhadosztályt győzelemről-győzelemre s ezek az ősi magyar erények fogják kivívni a végleges és nagybecsű diadalt.

Segítsen ehhez a magyarok Istene!

Szurmay Sándor altábornagy:

Lelkes hangulatunk, csapa-
tunk kitünő szelleme, péld-
dallam sikereink szilárd erő-
tudatunk és végül tökéletes
felkészültségünk képezzék össze
bennünket minden katonai fel-
adat megoldására.

Erőnként és akaratunkkal meg-
vetettünk hátunkat is állunk ren-
dületlenül de kérem arra, hogy
hadunkat ha kell, akár mi-
hányszor ismétlődés is megtaláljuk.

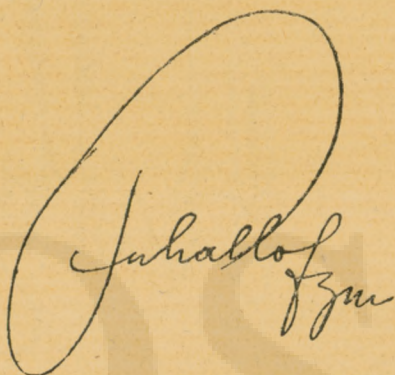
Puhalló Pál tábornok, az I. hadsereg parancsnoka:

— *A nyugatmagyarországi V. hadtest 1914 augusztus 23-án kapta meg vezetésem alatt Polichnán és Dabrovicán a tüzkerezséget. Hét órai küzdelemben visszaverte a több, mint háromszor annyi vitéz és féktelenül küzdő ellenséget. Büszke örömmel hirdetem az emlékezetes nap estéjén az égő falvak vörös lángfényénél elősiető csapatoknak:*

— *Győztünk! Isten segítsen tovább is bennünket.*

A lublini, ivangorodi, olkuszi, a Nida-menti és más csaták a hadtestre nézve mindig sikerrel végződtek. A legnehezebb feladatokat a téli kárpáti csatákban oldotta meg. És aztán mindig csak előre haladtunk.

Büszkeséggel és csodálattal, de mélyen átértzett hálával is tekinthet a haza lovagias népére és vitéz fiaira.

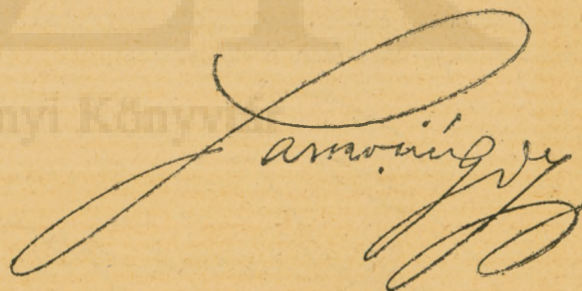
Sarkotics Iván tábornok, Bosznia-Hercegovina kormányzója rendkívül értékes hosszabb tanulmányt írt, amelyből a ránkvonatkozó részt a következőkben reprodukáljuk:

— *Az én nézetem szerint a mostani háborút addig kellene folytatni, amíg ellenségeinket végleg le nem győzzük, mert különben nem lesz hosszú béke a kontinensen. De arra is el kell készülnünk, hogy a mai világégés indítóokait nem fogja megszüntetni a háboru befejezése, sőt még fokozni fogja és újabb összeütközésekre fog vezetni. Ezért nem*

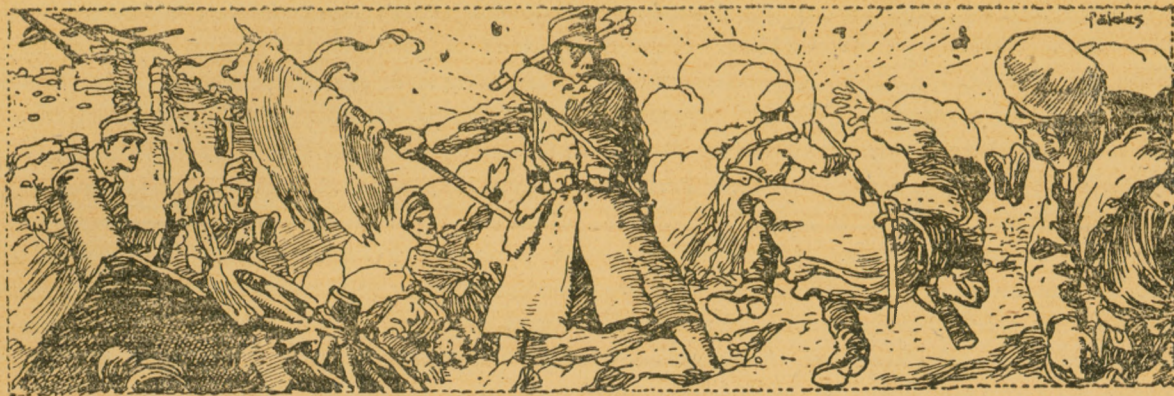
lehetetlen, hogy — mint száz évvel ezelőtt — most is egy hosszabb háborus korszak előtt áll az emberiség, amelyet csak kis békés időközök szakítanak meg. Adja Isten, hogy rossz prófétának bizonyuljak. Annál inkább a jövő legsürgősebb feladatának tartom, hogy minden erőnkkel minőség és mennyiség dolgában a végsőkig megfeszítsük. És itt az „erők” alatt nemcsak a hadsereget és a flottát értem, hanem az egész népet... Magyarország-Ausztriának, amely talán a jövőben is legfőbb célpontja lesz az ellenséges támadásoknak, népeiben, mindenekelőtt hadseregeiben existenciáját védő és megtörhetetlen ellentálló erejű gátat kell teremtenie. A pénzügyi nehézségeket is le kell küzdenünk, ha csak nem akarjuk, hogy az ellenség kényszerítsen erre...

Magyarország népe most mutatja meg valamennyi hadszíntéren, hogy *minden képessége megvan rá*, hogy hazájának biztos mentsvárral szolgáljon. Készséges, jólelkű, keményen kitartó és nagyon bátor; előre-látó és energikus vezérek alatt könnyűszerrel *megfelel a háboru legmagasabb követelményeinek is*; olyan ércfal, amelyen mégoly tulnyomó számu ellenség támadásának meg kell törnie. *Minden tisztelet megilleti a mi katonáinkat...*

Azokat a férfiakat, akik különösen a honvédséget oly magas színvonalra emelték, hogy a közös hadsereggel igazán vetélkedik a győzelmi pálmáért, sohasem fogja elfelejteni a hálás haza. A honvédség, sőt az egész haderő történetében mindig fényesen fog ragyogni József főherceg, Fejérváry, Klobucsár, Hazai neve.

*Hős katonáinkról és azok családjáról
sohasem gondoskodhatunk eléggé
István Károly főherceg
kegyelmagy*

MAGYARORSZÁG A VILÁGHÁBORUBAN.

Németország és Magyarország-Ausztria szinte nibelungi hűségen alapuló szövetségben indultak harcba. Az ántánt nem akart kevesebbet, mint hogy megsemmisítse vagy legalább is jelentősen meggyengítse Németország nagy, világhatalmi méretekig fejlődött életerejét s így a világhatalomért folyó planetáris versenyből kizárja. Ez azonban nem történhetett volna meg anélkül, hogy a hű szövetséges: Magyarország-Ausztria fegyvert ne ragadjon. Pedig megkísérelték, hogy minket szövetségsgzésre, *árulásra csábítsanak*. Ferenc József azonban visszautasította a legcsábítóbb ajánlatokat, az ő nagyszerű nemességén megtört minden kísértés. Ezért aztán nekünk bünhődni kell — hangoztatták. A nyugat és közép Európa államszervezeteiben már idejét multa nemzetiségi elvet szedték elő a lomtárból, illetve hozták vissza keletről, a Balkánról és ennek alapján kezdeményezték Magyarország-Ausztria feldarabolását, amelynél az eszköz a kis Szerbia volt.

A világháboruban tehát Németország az ő világhatalmi állásáért, Magyarország-Ausztria pedig létéért, fennmaradásáért küzd. Monarchiánk sorsában osztoznak szövetségstársaink Bulgária és Törökország is. Sorsunk: állami és nemzeti létünk csorbítatlansága így a legszorosabb kapcsolatban van a német birodalom világhatalmi állásával, — azzal áll vagy bukik. Ez a nagy igazság a szövetségesek által mélyen átérzett és tudott dolog. Ezért harcoltunk és harcolunk mi magyarok a távoli Belgiumban, a Szinai-félszigeten, Mezopotámiában épp oly hősiiesen, mint a németek az északi Kárpátokban, avagy Erdély határbércein.

Magyarország és a magyar nemzet most ismét, mint annyiszor már ezeréves történetében, a népek fejlődésküzdelseinek a *középpontjában* áll. Maroknyi nemzetünk ismét küzd, vérez létéért, egy szebb, szabadabb, holdogabb, nagyobb jövőért.

A nagy küzdelmet most egy fejlődöttebb, magasabb egységért, tömörülésért folytatjuk. Ez határozza meg a mi helyzetünket a világháboruban, ez szabja meg a célt és jelöli ki a feladatokat.

A magasabb egység a középeurópai államok szövetsége, teljesen egyenrangú viszony, amelyben a német birodalom nem a hegemoniát, hanem a vezetést kapja meg. Hasonlóan a világháború folyamán kialakult viszonyhoz, amelyben az ő kezébe jutott a legmagasabb katonai vezetés.

Magyarország és a magyar nemzet a világháború küzdelmeivel, az abban hozott súlyos véráldozatokkal és a magyar csapatok által kivívott nagyszerű győzelmekkel határozza meg helyét a nagy államszövetségben, a monarchián belül és végül a saját országában is. A magyar államnak és a magyar nemzetnek az érvényesüléséért küzdünk és jogos, büszke öntudattal s önbizalommal hisszük, hogy nem hiába.

Szövetségesünk, a német birodalom minden tényezője: császára, hadvezérei, államférfiai és tudósai tudják, ismerik és nagyrabecsülik a magyar államiságnak, a magyar nemzetnek nagyszerű erejét, lendületét. Mi „*Herrenvolk*“ vagyunk a németek szemében, — egyenrangú hatalmi tényező, aki csak barát és szövetséges lehet — vagy ellenség. Németországban nem lesz szükségünk a jövő viszonylatainak a meghatározá-

sánál ajánlólevélre, vagy harcra. Az ajánlólevél már régen elkészült a harctereken. Minden német, a hadvezértől az utolsó közemberig tudja, hogy ki és mi a magyar. Minden rohamban vállvetve tört előre a német katonával és haj, de sok esetben *meg is előzte*. A német katonának igaz, biztos, hű bajtársa a magyar. Ez az ajánlólevél is elégséges volna és kizárná a harcot, ha ezenkívül kiváló uralkodójuk és nagy tehetségű államférfiaik már eleve nem biztosítanák személyükben és tetteikben azt, hogy Magyarország és a magyar nemzet méltó helyet fog elfoglalni az államok szövetségében, hasonlóan a kis Bulgáriához, amely máris méltó helyet foglal el teljes állami és nemzeti függetlenségével.

A monarchián belül dualisztikus államszervezetünkben a világháború folyamán csak megerősítettük állásunkat. A külső és belső fronton egyaránt érvényesült a magyarság nagyszerű államfenntartó ereje. A harctereken éppúgy, mint a parlamentben teljesen bebizonyult a mi szupremaciánk. Nemcsak a monarchián belül, hanem az egész világon megismerték, illetve csak újból megállapíthatták a magyarság sulyát, erejét és jelentőségét, mind a monarchiában, mind a négyesszövetségben.

Magyar csapatok harcoltak a hadszíntereken minden válságos területén, a magyar csapatok nagyszerű lendületéhez fűződnek a legszebb győzelmek, mint ahogy a magyar csapatok szívós kitartásához a leghősiesebb védekezések. Végig az egész világháború: *Lemberg* védelmezésénél, a *lublini* és *komarovi* győzelmeknél, azután *Ivan-gorod* alatt, *Przemysl* és a *Kárpátok* védelménél, majd a *limanovai* csatában, később a *tarnovgorlicei* áttörésnél, *Przemysl*, *Lemberg* visszavételénél, a *stryj-i* áttörésnél, *Brest-Litovsk* megvételénél, a *baranovici* és a mocsarakban folyt harcoknál a magyar közös csapatok: gyalogság és lovasság, a honvédek és a mi hős népfelkelőink *elől jártak*, övék volt a győzelem dicsősége. Amikor eljött a megpróbáltatás hosszú ideje, a nagy orosz támadások sorozata, akkor is magyar

csapatok védték télen *Besszarábiában* és *Bukovinában* a monarchiát, később pedig a nagy orosz offenzívát maroknyi magyar csapatoknak kellett volna feltartani. Az olasz hadszíntéren az *Isonzo-front* kulcsát, a doberdói fensikot is magyar csapatok tartották meg nyolc véres nagy csatában és soha egy tapodtat sem engedtek. A nyolcadik győzelmes csata után kellett kiüríteniök a sok vér-áztatta fensikot, mert másutt mások gyengék voltak. *Szerbiát* is legnagyobb-részt magyar csapatok hódították meg német és bolgár haderőkkel együtt, s magyar ember tüzte ki *Belgrád* fokán a hadilobogót és magyar huszár fogott először kezét a bolgárral. Végül *Erdélyt* is maroknyi magyar hadak, jó székely fiuk védték az áruló románokkal szemben s magyar-német csapatok foglalták vissza koronánk drága gyöngyét s most magyar csapatok állnak véres bosszút már Románia földjén a gyalázatos árulásért.

A belső fronton pedig, a parlamentben magyar államférfiak öntudatos, dinasztiahűséget és forró hazaszeretetet hirdető szavai messze földre elhangzóan hirdették, hogy a monarchia igazi ereje, sulypontja, megrendíthetetlen vára Magyarország.

Hazánk területén belül ismét szinte megerősödött és kifejlődött egy új, szebb és nemesebb nemzeti öntudat, amely azonban majd csak akkor fog igazán betetőződni, ha a mi hőseink hazatérnek. Egy harcban, nélkülözésekben megedződött, megerősödött és megifjodott magyar nemzet vagyunk, amely tudatos erővel fog harcba szállani legszentebb érdekeiért: *a gazdaságilag és katonailag független Magyarorszáért*, egy boldogabb, gazdagabb és függetlenebb magyar államért.

A világháború nagyszerű küzdelmeiben lelki-leg nagyok és hatalmasok lettek a magyarok és ha majd az elvesztett vért pótoljuk, akkor Széchenyi István mondása új igazságként megvalósul: „Magyarország nem volt, hanem lesz“.

Bakos Tibor.

József főherceg

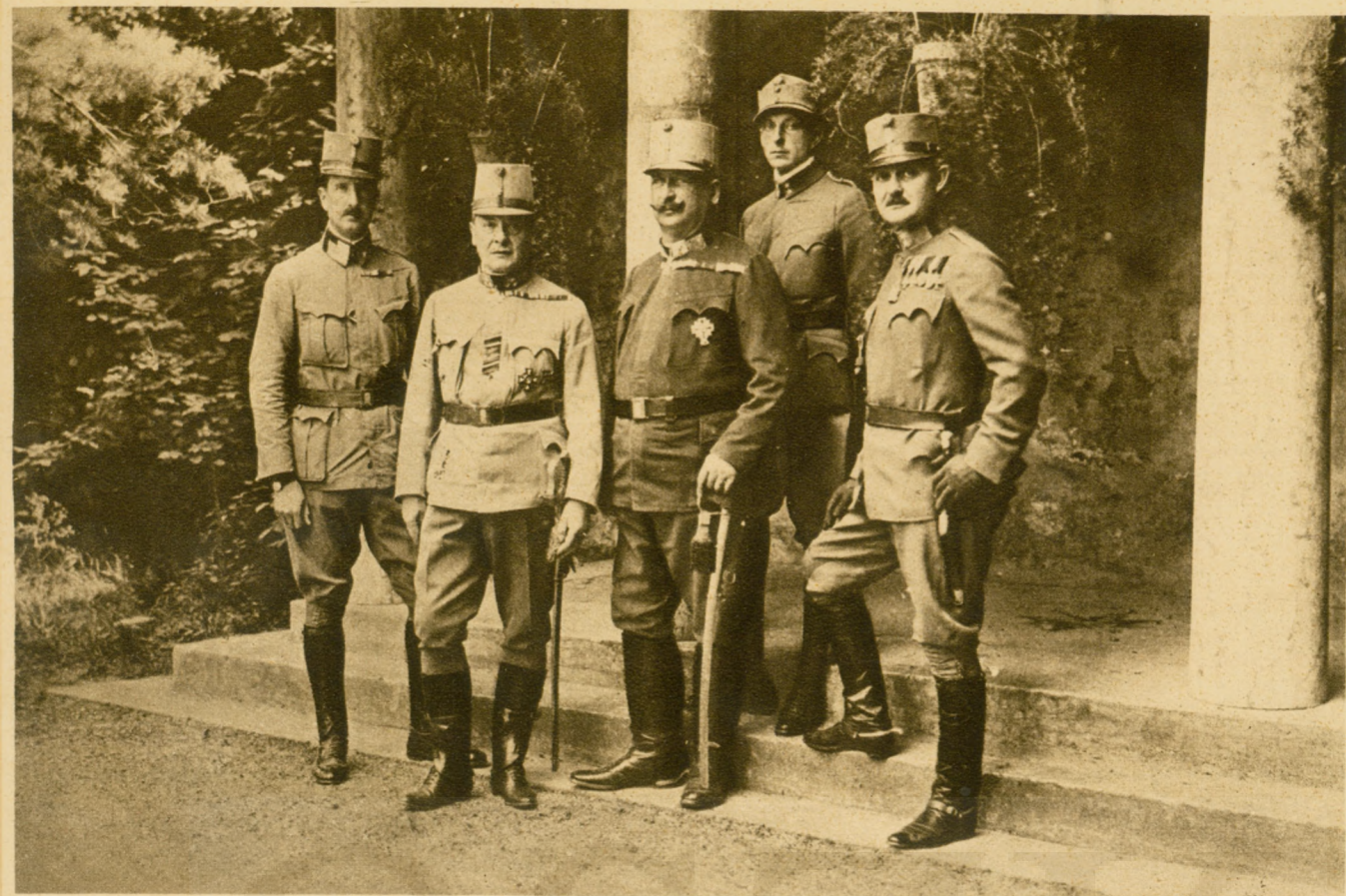
Tersztyánszky Károly vezérezredes

Szurmay Sándor altábornagy

Boroevics Szvetozár vezérezredes

Kövess és Rohr vezérezredek magyar tisztjeikkel.

Horthy István huszárbrigadéros

Papp Dani ezredes, «Bukovina hőse.»

Reviszky László
a budapesti I. honvédezered parancsnoka,

Mátióti Ferenc harctéri rajzai a PESTI NAPLÓ számára.

Szentkereszthegyi Kratochwill Károly
a nagyváradi IV. honvédezered parancsnoka.

Lucich Károly sorhajókapitány,
a dunai flotilla főparancsnoka.

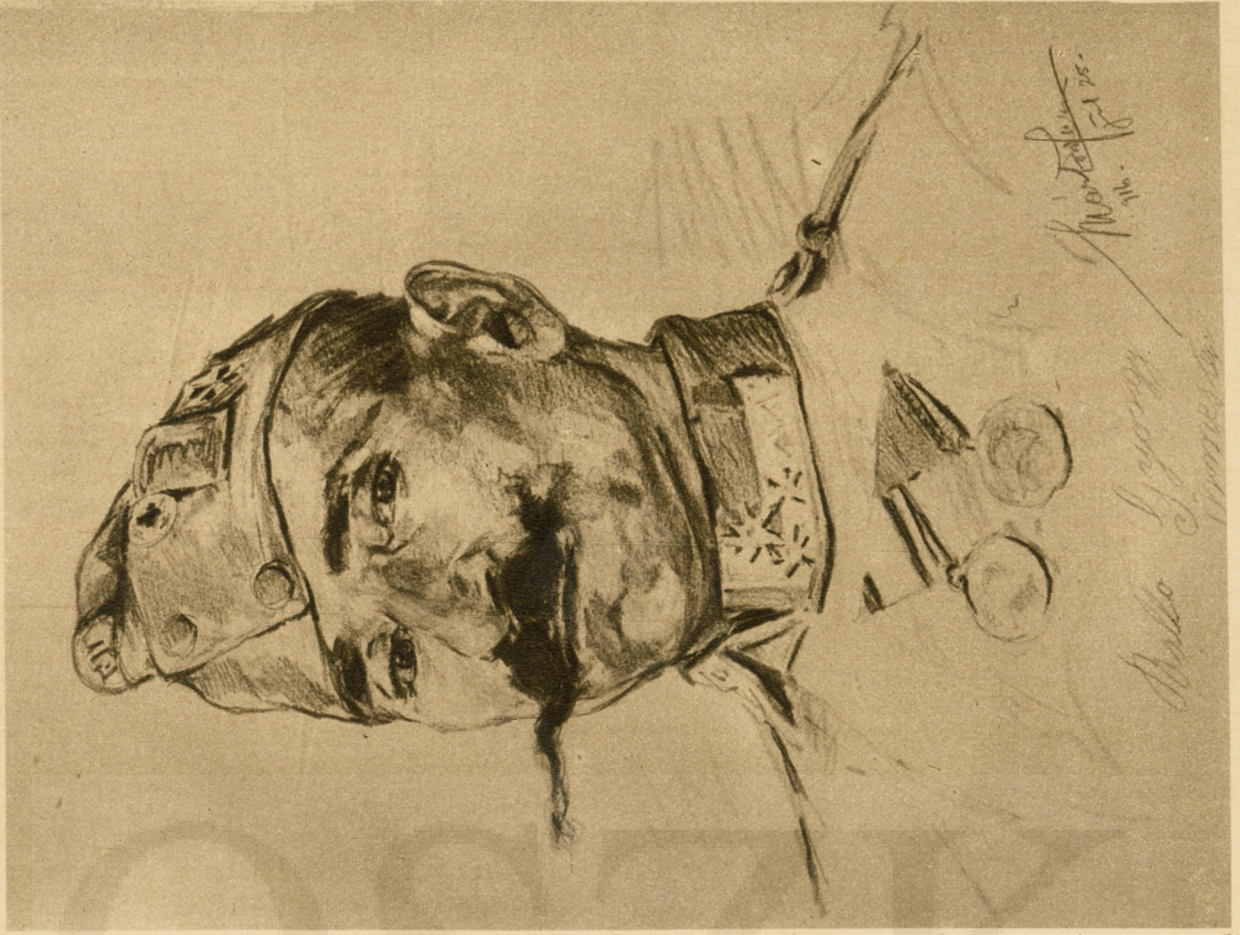
Konyowics Demeter sorhajóhadnagy,
a legtöbb tengeri hőstett végrehajtója.

Horthy Miklós sorhajókapitány,
a Navarra parancsnoka.

Pachner Pál fregattkapitány,
az elsülyedt «Zenta» parancsnoka.

Magyar honvédek.

Márton Ferenc harctéri rajza.

Vén Zoltán, a székely tanító.

Minden legénységi kitüntetés, a kat. érdemkereszt és a vaskoronarend tulajdonosa.

Balogh Lajos huszárörrmester

Megkapta valamennyi legénységi kitüntetést s a német vas-keresztet is. A király audiencián fogadta.

Ludvig Péter hadnagy a táviró-ezredben.

A m. tárt. hadnagyok közt egyetlen lovagja a másodikosztályú vaskoronarendnek.

Zádor István főhadnagy, festőművész.

Luckban rajzol a Pesti Napló albumának. (A harc téren három kitüntetést kapott; két golyó furta át a tüdejét.)

Debreceni népfőlkelők.

Márton Ferencz harcéri rajzai.

A legvitézebb magyar család.

A nagyváradi Lakos-fiuk.

Lakos Bertalan
a 5-as honvédhuszárok főhadnagya

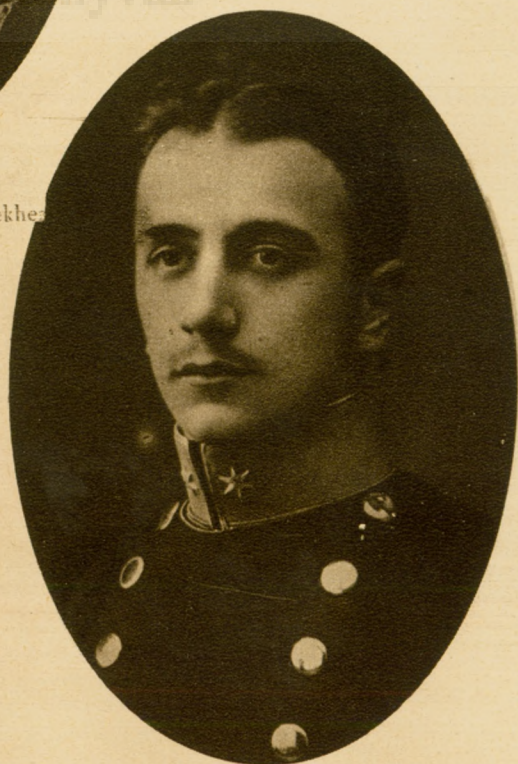
Lakos Iván
a 44-esek főhadnagya † Galiciában

Lakos György
mint közlegény vonult be a 37-esekhez

Lakos Róbert
a 4-es honvédek századosa

Lakos István
honvédhadnagy † Galiciában

Varga Mihály
3 H Sz Ezer

Fővez. Hódolmányt 3 hon. gyul. vez. tárnok.

Kitüntetett honvédek.

Marton Ferenç harctéri rajzai

Kitüntetett hősi halottak.

Surányi Károly József
a kecskeméti huszárezred önkéntes káplárja.
† Horodenkánál (vitéz, érem.)

Báró Harkányi István
önkéntes kadéttornaszer.
† az északi harctéren (vitéz, érem.)

B. Solymossy Gábor huszárzászlós
† az északi harctéren.

Baranyavári Ullmann Ferenc
huszárkadét † az északi harctéren

Báró Berg Hermann
a Vilmos-huszárok ezredparancsnoka.
Anyira megszerette katonáit, hogy debreceni magyar állam-
polgár lett a kedvükért.

Vizeki Talián Vilmos
a Vilmos-huszárok őrnagya.

Farkasházy Sándor vadászkapitány
a vaskoronarend lovagja † Sulosovánál

Strasser György h. huszáradét
† az olasz fronton.

B. Orosdy Raoul huszáradét
† az északi harctéren.

Gáspár Antal őrmester
(Ujkígyós)

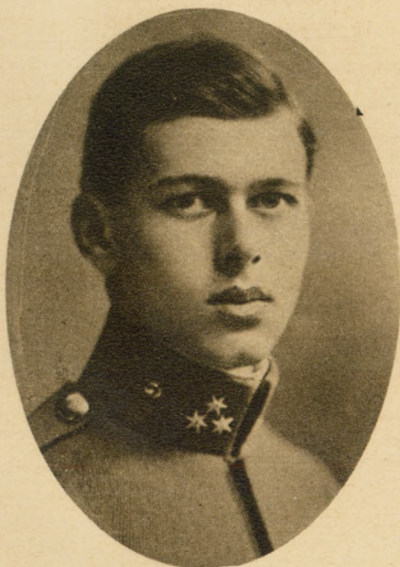

Szabó Pál őrmester
(Dombegyháza)

Magyar János őrmester
(Szegvár)

Mindhárman az északi harctéren; a nagyaranytól kezdve minden leg. kitüntetést megkaptak.

Szinöbányai Krámer Miklós
hadapródjelölt † Zborovnál

Dr. Strasser Albert tüzérfőhadnagy
† az orosz fronton

Veress György tüzérszakaszvezető
† Brzezanyánál.

Fanta Géza őrnagy a debreceni huszárezredben.

Gróf Szápáry László alezredes a debreceni huszárezredben.

A legvitézebb magyar huszárok sorából:

Jobbaházi Dörny László alezredes.

Báró Podmaniczky Béla kapitány.

Telegdi József kapitány.

Csikbankfalvi Keresztes Ákos főhadnagy

Gróf Zichy János zászlós.

Székács Andor hadnagy.

Orosz András hadnagy.

Rakovszky György főhadnagy.

G. Mészáros 1883. m.

G. Mészáros
1883. m.

Papp Aurél főhadnagy.

Szegedi Gyula hadnagy.

A Doberdó magyar hősei sorából.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

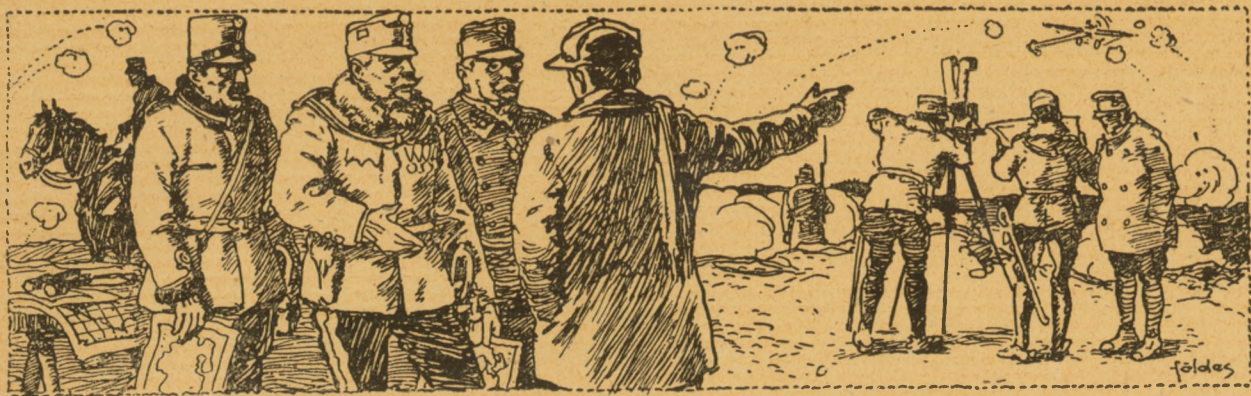
OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VÉRES OBELISZK.

Az elfolyó magyar vér három határon festette biborszínűre a földet, a lapályokat, a hegyeket, még a folyóvizet is. A magyar hősiesség egyetemes volt ebben a háboruban, mint bármely más vitézi fegyveres cselekedetben. Az első nagy háboru ez, amelyben az egész nemzet az általános védőkötelezettség alapján, minden társadalmi osztály, minden vallásfelekezet, minden foglalkozás ága egyenlő mértékben áldozott a versenyben, melyhez fogható nemeset, hősiességet és véreket nem ösmerünk és nem tudunk.

A legnagyobb háboru pontos történelmét csak az elfogulatlan utókor írhatja meg, a mi tisztünk, hogy az adatokat gyűjtsük. Össze kellene gyűjtenünk minden cserfalevelet, minden levezőlapot, minden panaszt, minden halotti bizonyítványt. A mi feladatunk a nehezebb, a fájdalmasabb, a szubjektivebb. Ebből a feladatból, a mai háboru mai feladatából akarja illő osztályrészét kivenni a Pesti Napló is. Feladatunkat erőnk és lelkiismeretünk szerint végezzük a háboru első napja óta. Napról-napra, szakadatlanul és megállás nélkül dolgozunk, feljegyezzük a győzők neveit, megjelöljük a mappán a győzelmek helyeit és pontosan számot tartunk azokról a csapásokról is, amelyeket a háboru vendége és végzete, a balsors mér ránk. Vele utazunk a csapatokkal, meglátogatjuk az idegen városokat, jegyzéket vezetünk arról is, hogy mi volt a kenyér ára a háborus Magyarországon; ismerjük a háboru gazdagjait és siratjuk a háboru szegényeit, — elménk és szivünk a küzdő magyar katonáé, akinél különb hőst nem ösmerünk.

Természetes, hogy a magyar katonáról szer-

kesztettünk ünnepi könyvet. Magyar Hősök: csak ez lehet a címe művünknek, amely a megjelenése napján elmuló, kérésztűtű ujságcikkek életén tulmenő maradandóságot akar adni a magyar katonák hősi cselekedeteire való emlékezésnek. Albumunkat, amelyet a Pesti Napló éves előfizetője díjtalanul kap, a mai idők rendkívül nagy nyomdai és technikai nehézségeivel számolva, de mégis olyan díszesen és annyi áldozattal szereltük fel, hogy ez a kötet külsőleg se szégyenkezzék a Pesti Napló régi albumai mellett, amelyekből hű előfizetőink már egész könyvtárat gyűjtöttek. Gazdagon illusztrált könyv a Magyar Hősök, szemre is érdemes munka. És itt mi magunk sietünk annak megállapításával, hogy tökéletes nem lehet a tartalma.

Alapos munkát igyekeztünk végezni. Adatainkat minden hozzáférhető helyről megszereztük. A Magyar Hősök anyagát jórészen a középonti hadilevéltártól kaptuk, de hiteles dokumentumokat juttattak nekünk egyes ezredek és csapattestek is, s egy kis helyet adtunk a szemtanuk ellenőrzött elbeszéléseinek, a parancsnokságok által gondosan megvizsgált krónikáknak. Szempontunk egy volt, az, hogy hiteles történetét írjuk meg a magyar hősiességnek. Ebből következik nemcsak az, hogy minden adatunk dokumentált, hanem az is, hogy emlékkönyvünk a háborunak csak magyar részével foglalkozik, ami természetes is.

Hirlapirói munkának látszik a Pesti Napló albuma, még sem egészen az. A hirlapirói szorgalom és a hirlapirói lelkiismeretesség vezette munkánkat, de a szempont az volt, hogy ne csak napianyagokat adjunk, hanem maradandót

juttassunk a könyvbe, amelynek élete hosszú lesz a Pesti Napló előfizetőinek könyvesszekerényében. A „Magyar Hősök“ lapjait a hirlapíró leleményessége kísérli érdekessé és elevné tenni, de szempontjaink komolysága, munkánk ellenőrizhető pontossága szeretne kezeskedni arról, hogy ez a mű megbízható kutforrása lehessen valamikor az eljövendő történetírásnak is.

Az anyag, amely a Pesti Napló albumába került, természetszerűen óriási. Itt is gonddal voltunk mindenre, amivel számolni kell. Nemcsak a tisztokról írunk, hanem a közlegényekről is és bőszégesen megemlékezünk azokról a példátlan hőstettekről, amelyeket tartalékos és népfőlkelő tiszték végeztek. Nincs az a fegyvernem, nincs az a műszaki segédcsapat, amelyről megfeledeztünk volna és tekintettel voltunk a háboru minden eddigi fázisára, úgy a tért, mint az időt illetően. Nem a történelemíró rendszerességével dolgoztunk, ami lehetetlen is egy befejezetlen háboru alatt, nem napról-napra vezetett krónikát, nem sablonos évkönyvet adunk az olvasónak, hanem bokrétát, amely a magyar hősiesség és áldozat — nem minden, de sokféle színét, szép, szomorú levelét foglalja egybe. A gyűjtött anyag nem teljes, de írásunk közvetlen, és a perc igaz megilletődöttsége bocsássá meg, ha nem találtuk el a történetírót kötelező száraz tárgyilagosságot.

Ezt a munkát kötelességtudással és olvasóink iránt érzett azzal a nagy és igaz szeretettel végeztük, amely messze meghaladja a lap és közönség között megszokott átlagos viszonyt. Hasznos ajándékot adunk olvasóinknak, megmaradó művet, amelyet talán becsessé tesz nemcsak fenkölt témája, hanem az a lelkesedés is, amellyel az anyagot feldolgoztuk. Háboru hevében készült ez a munkánk, mégis talán méltán fogja megállni helyét a régi diszművek

között, amelyeket a Pesti Napló esztendőök óta küld előfizetőinek. Szeretettel, odaadással készítettük művünket és ha csak tizedrész annyi szeretettel fogadja az olvasó, munkánk akkor sem volt sem eredménytelen, sem hálátlan. Vitézek küzdelmét, dicsőségét és szenvedéseit füzi csokorba könyvünk, beszél a maiaknak és megőrzi az emlékezést azok számára, akik csak ezután fognak jönni, hogy a mienknél boldogabb életet éljenek ebben a hazában, amelyet megvédtünk az utódok számára, mint ahogyan a mi számunkra dicsőségben őrizték meg azt elődeink.

A mi krónikás írásunk sem nagyobb igényű, mint voltak levelei és feljegyzései azoknak a régi magyar katonáknak, akik a mi kegyeletünk és képzelünk számára őrizték meg a régi harcok dicsőségét, messzire szóló jövőbelátással talán azért is, hogy mi egyszer példát vehessünk örölkük. A mi írásunk is minden áradó dicséret nélkül, de azért a vér meleg és egyedül igaz szeretetével szól erről a mai nemzedékről, amelynek törekvéseiben és szenvedéseiben hű fiai vagyunk. A mi nemzedékünk dicsőségét adjuk át az utókornak és hisszük, hogy a példák, amelyeket följegyeztünk, nem olyanok, hogy ne volnának méltóak a követésre. A vérünkből való ivadékainknak nem kívánjuk, hogy hasonló idők látogassák meg őket — legyen ez az utolsó megpróbáltatás — de ha az idők ujra úgy fordulnának, akkor — legjobb kívánságunk ez — tanusítsanak ők is annyit türelmet és elszánt-ságot, mint amennyivel mi fordítottuk arcunkat az eseményekkel szemközt.

Immár a második háborus album ez, amellyel a Pesti Napló az olvasóközönségnek szolgál, — egyetlen ember nem fog nekünk ellentmondani, ha azt kívánjuk, hogy következő emlékalbumunk már ne légyen véres obeliszk, hanem a békéről szóljon.

A MI HŐSEINK.

A magyar huszár.

Ha a magyar katona, a magyar huszár típusát kellene megrajzolni, nem lehetne alkalmasabb példaképet választani a következőnél: Szászik János debreceni huszár — később őrmester, — aki a háboru folyamán a vitézi tettek egész sorozatát hajtotta végre.

1914 szeptember 12-ikén, amikor Zuravno mellett a Dnyester hidjánál három század kozák vágatott előre, Szászik őrmester a Szunyogh főhadnagy vezetése alatt álló huszonhat huszár kíséretében, a falu mögé rejtőzve, hirtelen tüzelésével oldalba kapta az oroszokat. A kozákok nagy veszteséggel megfutottak, de Szászik utánuk nyargalt és elfogta egyik — hadititkokat tartalmazó — kocsijukat, azonkívül egy orosz tábornok négy lovát és hadiérmeit. Ezért a II. osztályú ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Decemberben arra vállalkozott, hogy a Kárpátok északi taraján harcoló és a Przemyslbe zárt csapataink között összeköttetést létesít.

December 2-ikán indult el tizenhat huszárjával a Liszko és Szanok közt levő Csaszinból.

Jó darabig lovagoltak, majd egy sűrű erdőben leszállította a lovagról embereit és attól fogva gyalog folytatták utjukat nagy hegyeken és erdőségeken át. Valahogy sikerült az orosz front hátába kerülniök és a kis csapat hosszú napokon át három orosz hadsereg mögött bujkált.

Az ellenség azonban nesztét vette, hogy egy huszárcsapat iparkodik Przemysl felé és parancsot adott ki, hogy a „lovasdandárt“ — mert a hír lovasdandárnak fujta fel a tizenhattagu járórt — mindenáron el kell fogni.

A tizenhat vakmerő lovas eközben Dornya és Gornya Lippa között attakra indult a három orosz hadsereg főposta-szállítmánya ellen, a kíséretet megkergette, az orosz postakapitányt foglyul ejtette, a legfontosabb iratokat magához vette, azonfelül megmentette egyik őrmesterünket és egyik káplárunkat, akik a 27-ik gyalog-

ezredben szolgáltak és akiket a postakocsi kísérete Przemysl alól hurcolt magával.

Egy erdőbe érve, Szászik őrmester kihallgatta az orosz kapitányt, s jelentést irván, ezt a fogoly kapitánnyal s két megszabadított emberünkkel együtt Kifut István huszár vezetésével visszaküldte. Ezek azonban nem érték el frontunkat, mert egy nagyobb orosz csapat foglyul ejtette őket.

Szászik kis csapatával tovább lovagolt kitűzött célja felé és december 9-ikén Birca falu mellett hét kilométerre közelítette meg Przemysl várövét. Bejutni azonban minden erőfeszítése mellett sem tudott, mert a várat kilencszeres orosz gyűrű zárta körül. De bőven gyűjtött olyan adatokat, amelyek később nagyfontosságúknak bizonyultak.

Erre visszafordult s több napi bolyongás után — kétszáz kilométernél nagyobb utat tett meg — december 17-ikén lóháton, kivont karddal attakra ment a Kárpátok alatt beásott orosz gyalogság ellen. Átvágta magát és pár órával később a mieinknél jelentkezett. Szászik a kéthetes bravúrért — miközben csak egyetlen huszára esett fogságba — az arany vitézségi érmet kapta meg.

1915 január 30-ikán a mirfalvai és rózsadombi ütközetben husz huszárjával összeköttetésről kellett gondoskodnia ezrede és a szomszédos Klim magaslaton levő 14-es huszárezred között.

Közben az oroszok tizennyolcszoros rajvonala visszanyomta a mi csapatainkat és Szászik huszárjaival az ellenség hátába került. Még aznap összeszedte az erdőkből a 14-es huszárok kis csoportjait, gyalogharcot kezdett s ötször ment rohamra az oroszok ellen, míg végre áttört vonalukon és másnap reggel jelentkezett Borzevicky Béla ezredesnél. Most az I. osztályú ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Juniusban, amikor hadaink diadalmasan vonultak előre, a Przemysl körül folyó harcokban fontos jelentést hozott az orosz várágyuk elhelyezéséről. Ekkor a bronz vitézségi érmet kapta meg.

Ugyanakkor történt, hogy Przemysl mellett

kétszáz kozák megtámadott hat német huszárt s rövid, véres küzdelem után iszonyuan összevagdalta őket. Az oroszok már ép magukkal akarták cipelni a németeket, amikor Szászik őrmester — aki tizenkét huszárával a környéken volt földterítő járőrben — észrevette a kozákokat és egy erdőszélről gyorstüzet indított ellenük. Majd attackra ment, mire a kozákok megfutottak. Szászik bekötözte a hat német huszárt és a segélyhelyre szállította őket. Ezért a II. osztályu vaskereszttel tüntették ki.

Az ősszel történt, hogy a rokitnói mocsarakban Kostjenučka és Vulka Galuss Csakája között az oroszok rettentő tömegei egyetlen éjjel tizennyolc támadást intéztek a hidfő ellen, amelyet a 7-es huszárok védelmeztek körömszakadtáig. A győzelmes éjszakai ütközetben kiváló része volt Szászik őrmesternek, aki vitézségéért kevéssel ezután a német hadiérmet (Kriegerverdienst) kapta meg.

Szászik Jánosról hivatalosan publikálták, hogy mindenkorra példaképe marad a vakmerőségnek, a kötelességtudásnak, a halálmegvetésnek.

Vilmos-huszárok.

A német császár nevét viselő 7-es számú huszárezred, amely a háboru kitörése óta megszakítás nélkül a tűzvonal legelején harcolt, csaknem minden héten új meg új bravurokkal szaporította hőstetteit. Néhány érdekes eset következik alább. Mind apróság, de annál jellemzőbb.

Szilassy István tartalékos hadapród 1915. augusztus 31-én, mint egy hirszerző járőr parancsnoka, azt az utasítást kapta, hogy Kolojovtól hatoljon előre Szcurovicéig, derítse fel az első kozák hadosztály menetvonalát és lovagoljon el a Styr folyóig.

Allandóan kozákjárőrökkel verekedve, sűrű erdős területen nyomult előre egy vadászházig. Ezt kozákok tartották megszállva és bár szakadatlan golyózáport zuditottak Szilassyékra, mégis sikerült onnan elűzni őket. A magyarok három lova megsebesült, de azért Szilassy folytatta az üldözést s még aznap elérte Szcurovicét, ahol az ellenség erős tüzzel fogadta. Szilassy mégis egész éjjel a falu közelében maradt és fontos jelentéseket küldött hátra.

Báró Waldbott hirszerző különítménye szeptember 9-én késő este ezt a parancsot adta Szilassinak:

— Menj előre, kutasd át Gradic falut, mert okvetlenül tudnunk kell, hogy van-e ott lovasság.

Szilassy nem csak ügyes, de vitéz magatartással meg tudta állapítani, hogy a falutól keletre erős lovasság van az erdő szélén és időnként tűz alatt tartja a falut. Értékes jelentésekkel szolgált mindenről.

A hadapród, aki még sok járőrlovaglásnál kiváló szolgálatoakat tett, az I. osztályu ezüst vitézségi érmet kapta.

*

Borsódy Mihály szakaszvezetőt 1915 augusztus 3-án a Styr folyó mellé küldték ki felderítésre. Néhány ellenséges járőrt szétkergetett és személyesen vitt vissza egy nagyon fontos jelentést, aztán újra embereihez vágatott. Eközben észrevette, hogy a messziségben tulnyomó ellenség attackoz egyik járőrünkre. Odavágtatott és egy szomszédos járőr segítségével az oroszokra vetette magát. De újabb ellenséges csapat érkezett. Borsódy harsányan kiáltotta a háta mögött lévő majorság felé:

— Svadron előre, rajta!

A kozákok azt hitték, hogy nagy magyar csapat rejtőzik a majorságban és miután néhányukat lelőtték, elmenekültek. Borsódyt az I. osztályu vitézségi éremmel tüntették ki.

*

Vakulya Sándor tizedes 1915 augusztus 31-én egy földterítő járőrrel a Batyovtól nyugatra levő erdőszélen lovagolt át. Egyszerre hevesen tüzelni kezdtek reá az erdőből és ugyanakkor Kis zászlós járőret a zavidzei mocsárba szorították a kozákok. Vakulya kötésig a mocsárba rejtőzve, olyan közel került az ellenséghez, hogy a kozákok már pikáikkal kezdtek utána szurkálni, de lövöldözésével mégis megfutamtította őket.

— Ne törődjetelek velem, — szólt hátra a többi huszárnak — csak a lovakat huzzátok ki a hinárból!

Egymaga addig harcolt, míg az egész járőr ki nem evickélt. Csak Barada őrmestert nem tudta megmenteni, akinek a lova megsebesült. Vakulya az I. osztályu ezüst vitézségi érmet kapta.

*

Kovács Mihály káplár ugyanezt a kitüntetést kapta. Augusztus 31-én a debreceni huszárok 5-ös svadronja Szcurovice ellen nyomult előre. A falu szélén hirtelen heves tüzet kapott az erdőből s ekkor Kovácsot küldték előre, hogy tudja meg, vajjon az ellenség zárt rajvonásban áll-e, vagy csupán az erdő egyes részeit tartja megszállva. Az utról letérve az erdőbe lovagolt és ott észrevette, hogy az oroszok csak körülbelül másfélszáz lovast hagytak hátra, akik a batyovi dülőuton állnak tüzelésre készen. Hátukba kerülve, gyorsan tüzelni kezdett az orosz svadronra, amely szétszaladt meglepetésében.

Kovács nem törődött azzal, hogy az ellenség mögött van, tovább lovagolt Szenrovice faluba, ahol egy járőrt szétugrasztott és elérte a Styr partját. Közben előnyomult svadronunkat azzal a fontos jelentéssel fogadta, hogy a folyó hidja szét van rombolva és a keletre lévő magaslatokat erős ellenséges csapat tartja megszállva. Ennek az adatnak később nagy hasznát is vették.

*

Horog Antal közhuszár Lovas Ferenc nevű bajtársával szeptember 9-én önként vállalkozott rá, hogy belovagol Okonszk faluba és kikutatja azt. Már csaknem a falu közepén volt, amikor

nagy kozákcsapat támadt rá erős tüzzel. Gyors vágatással ért vissza járőrünkhöz, amely aztán harcba szállt az oroszokkal. Oldaltámadással sikerült később elérni, hogy kiürítsék a falut. És ezt is Horogék állapították meg. Horog különben tifuszban megbetegedett, de nem-sokára visszatért a frontra és több nagy csatában is vakmerően harcolt. A II. osztályu ezüst vitézségi érmet kapta.

*

Gusztón Lajos szakaszvezető 1915 szeptember 1-én azt a parancsot kapta, hogy járőrével keresen gázlót Romanovka és Szucrovice között a Styr folyón. At is kelt a folyón és kikutatta a vidéket a tulsó parton. Megfigyelte, hogyan lövi tüzérységünk az orosz rajvonalat és hogy egyes orosz csapatrészek keletre húzódnak vissza. Járőrének tíz emberét leszállította a lóról és gyalog-harcra ment az orosz rajvonal ellen. Hevesen lötték, de még erősebben viszonzta a tüzet. Amikor csend lett, a drótsövények közt előrekuszott és megállapította, hogy az orosz állások üresek. A magaslatról aztán észrevett egy ellenséges járőrt, amely sietve húzódott vissza Mitnica irányában. Lóra kapott és üldözni kezdte. Mitnicából pedig jelentést küldött vissza, hogy délelőtt tizenegy órakor az oroszokat üldözve átlépte az orosz határt. A II. osztályu ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

*

Balogh György őrmestert 1915 szeptember 9-én azzal küldték ki, hogy kutassa át Okonszk falut s így biztosítsa a különítménynek Jablonkába vezető útját. A falu előtt egy kozák osztag olyan heves tüzzel fogadta, hogy kénytelen volt a délre elhúzódó erdőig visszavonulni. De ott leszállva a lóról, tíz huszárból álló járőrével olyan heves puskatüzet zudított az üldöző kozákokra, hogy ezek megfordultak és a falu szélén foglaltak állást. Balogh járőrének felét Baracsi káplár vezetésével jobbra küldte az erdőbe, hogy ha lehet, támadja oldalba az ellenséget. A terv kitünően sikerült s az oroszok hanyathomlok elmenekültek. Baloghot a bronz vitézségi éremmel tüntették ki.

*

Csanák István tartalékos zászlós azt az utasítást kapta, hogy puhatolja ki az ellenség ügyesen leplezett állását és erőviszonyait. A zászlós, miután az orosz front kiterjedését sikerült megállapítania, ügyes manővrozással a hátukba került, ahol adatokat szerzett az ellenség csoportosulásáról, azután több fontos jelentést juttatott hátra a parancsnokságának. Közben erős orosz járőr támadt rá, mire három lovasával visszahúzódtott s fedezéket keresett. Ott leszállította lovasait és leskelődni kezdett. Amikor az öt üldöző járőr éle óvatosan mintegy kétszáz lépésre közeledett, Csanák egyetlen lövéssel leterítette a két lovas, a fegyvereiket azután jelentésével együtt visszaküldte parancsnokának.

*

A háboru első őszen a Vilmos huszárezred 5-ik svadronja a Kárpátokban foglalt el egy védelmi állást. A kiküldött járőrök jelentései szerint a szomszédos Göröginye falut már megszállta az ellenség, de az oroszok ereje és a csapat neve ismeretlen volt. Szabó hadapród-őrmester önként jelentkezett, hogy a falut és környékét felkutatja. Úgyes vezetésével járőrének sikerült is pontos adatokat szerezni az ellenségről.

Valamivel később a mérfalvai csatában, óriási tulerővel lépett föl az ellenség s egymásután többször ostromolta a Szabó hadapród által tartott állást, oly erővel, hogy a huszárok végül is kénytelenek voltak kitérni. Szabó utolsóinak hagyta el a helyét, bár megsebesült, följobbalóinak hathatósan kezére járt, hogy a legénységet minél nagyobb rendben tartsa. Ilyen módon sikerült is nemsokára végkép feltartóztatni az ellenséget.

Ez utóbbi két Vimos-huszárral az elsőosztályu ezüst vitézségi érmet kapta.

*

Ripianka mellett kemény harcot vívtunk az oroszokkal. Az ütközet után a csatatéren nagyobb-szabású csetepaté támadt huszárok és kozákok között.

A küzdelem során Sibrik hadnagy lováról leszakadt a heveder, éppen akkor, amikor a hadnagy fel akart ugrani a nyeregbe.

A kozákok rettenetes rivalgással rohantak a hadnagyra és foglyul is ejtették volna, ha Burda Mihály, a 7-es huszárezred káplárja közbe nem lép. A káplár a géppuskák golyózáporában visszavágtatott és leugrott a lováról.

— Üljön fel az én lovamra, hadnagy ur! — kiáltotta a hadnagynak, ő maga pedig egy gazdátlan paripára ugrott és úgy verekedett tovább a kozákokkal.

Igy mentette meg a fogságtól szakaszparancsnokát. (I. osztályu ezüstérem.)

*

Gattyán Mihály a 7-ik honvédhuszárezred tizedese 1915 június 8-ikán mint a Zurov ellen előnyomuló század elővédjének parancsnoka, egészen a faluig lovagolt. Amikor a hajnali szürkületben orosz tábori őröt pillantott meg, nyomban rátámadt s mire a muszkák észbe kaptak, fogoly volt valamennyi. Erre az elfogott őrséggel a falu mellett elvágtatva, a leghevesebb puska- és shrapnell-tűz ellenére pontosan megállapította a falu szélén ólálkodó ellenség számát, s fontos jelentéssel tért vissza portyázó útjáról.

Másnap reggel, mikor az ellenség viszniovici állásaink ellen támadásba ment át, Gattyán tizedes fölötte ügyesen viselkedett a támadás visszaverésénél, miközben egy golyó összeroncsolta a karját.

*

Soós Gábor szakaszvezetőt június 5-én, mint Ruics vezérőrnagy dandárjának elővédjét, Holo-

szov-felé küldték előre. Mliniszkában egy német járőr azt jelentette az elővédnek, hogy Holoszov felé lehetetlen előnyomulni, mert a falun túl, a Dnyeszter felől az oroszok valóságos golyózáport zúdítanak feléjük.

Soós ekkor önként jelentkezett az orosz állások felderítésére. Úgyesen a falu tulsó felére lopódzott s bár hevesen tüzeltek rá, megmaradt a helyén és így sikerült neki a hidfőállást és az orosz lövészárók elhelyezését a Dnyeszter mögött kikutatni.

Eközben Szukov felől erős orosz rajvonal tört Mliniszka ellen, hogy úgy a század kénytelen volt visszavonulni Zabletovice felé. Soós, bár csapatától elvágva, a fogság veszedelme fenyegette, hosszabb ideig megfigyelte saját tüzérségünk hatását, majd visszahúzódott a faluba és a heves golyózáporban tova nyargalt. Csapatát utólérve jelentette, hogy tüzérségünk tüzelése rövid. A jelentés után ágyúink nagy sikerrel bombázták az oroszok rajvonalát.

*

Sajben István szakaszvezetőt, június 6-án estefelé századával Lukavicén át az ellenség üldözésére küldték ki. Már a falu bejáratánál erős jobboldali tüzet kaptak, mire a huszárok lepattantak lovaikról és gyalog indultak támadásba. Sajben, mint a század elővédje, úgyesen fődözte az előnyomulási vonalat s egyuttal jelentette, hogy másfél század orosz gyalogság készül támadásra. Kilenc huszárjával feltartotta ezt az ellenséges csapatot és neki köszönhatték, hogy a huszárcsapat idejében el tudta foglalni a négy száz lépéssel hátrább fekvő állást. Így megmentette az egész csapatot.

*

Hírszerző járőrnek küldték ki Váradai Károly káplárt két huszárral. Magyar földön volt akkor a muszka, Pataki községet kellett megközelítenie Váradinak, mert kémeink azt jelentették, hogy a községben erősebb orosz tábori őrség tanyázik.

Váradai és két társa el is végezték feladatukat, de amint visszafelé jöttek, a káplár észrevette, hogy a község határában egy Vilmos-huszár holtteste hever. Ez a huszár, akinek káplári csillag volt a bluzán, előtte való nap esett el.

Váradai káplár nem akarta ott hagyni halott bajtársát. Hazaviszi a holttestet, ha török, ha szakad. Elmondott egy Miatyánkat a halott katonára felett, aztán a lovára akarta emelni a holttestet.

De váratlanul rájuk támadtak a muszák. Váradai tehát letette a hullát, fedezéket keresett a maga és bajtársai számára s dühös tüzelést indított a muszákra.

A muszák egy pillanatra meghökkentek.

— Na most, előre fiúk! — kiáltotta Váradai és a halott katonát nyergébe emelve, az oroszok eszeveszett tüzelése közben, visszanyargalt ezredéhez.

*

A Vilmos-huszárezred hőse volt Német Mihály is. Talán a legkisebb katonája volt az ezrednek, sokat tréfálkoztak emiatt vele bajtársai. Szörnyen bántotta ez a huszárt és valami nagy cselekedettel szeretett volna tiszteletet szerezni magának. Egy napon azután pompás alkalom kínálkozott erre.

Járőr lovaglásra küldték ki több társával együtt és a kis Német Mihály elhatározta, hogy — most vagy soha! Most valami olyan haditettet kell végrehajtania, amelyet megemlegetnek az ezredben. Nem kisebb tette határozta el magát, mint hogy átlopódzik az orosz őrsök vonalán és kikémeleli az ellenséges hadállásokat.

Egy percig sem gondolt a veszedelemmel, amely fenyegette. Macska ügyességgel átlopódzott az ellenséges őrsök vonalán és a hajnal derengő világosságában besurrant a faluba, amelyet orosz gyalogság tartott megszállva.

Egy ház előtt hat muszka reggelizett. Almos szemmel ülték körül a tábor tüzet. Német Mihály-nak merész terv ötlött az agyába.

— Bizony elfogom én ezt a hat muszkat — dörmögte és nesztelenül a hátuk mögé lopódzott.

Egy pillanat alatt köztük termett, a másik pillanatban már lefegyverezte a muszkákat és terelte őket visszafelé. De mert keveselte foglyait, utközben még egy kozákokat is elfogott. Aztán a muszkaival együtt újra megtette a kockázatos utat, vissza az orosz előőrsök vonalán át és átadta a foglyokat parancsnokának.

Azóta nem mernek tréfálni Miska huszárral.

Attak az erdőben.

Három sebesültszállító kocsival haladt egy orosz lengyelországi országuton. A kocsik belsejében sebesült honvédek, huszárok és népfelkelők feküdtek. A nap nyugovóra hajlott és a kocsik vezetője a messzi idegenben eltévesztette az utirányt.

Amikor egy erdőszéléhez értek, a sűrűségből egy század kozák száguldott elő. Egy pillanat alatt bekerítették a három vöröskeresztes kocsit.

Már-már foglyul ejtették az egész sebesültszállítmányt, amikor az erdőből sortűz dördült el. Az utolsó pillanatban érkezett oda Orosz János, a 8-ik huszárezred őrmestere felderítő járőrével. Az őrmester azonnal tisztában volt a helyzettel, leszállította tiz huszárját a lóról, fődözéket keresett az erdő terebélyes fáinak mögött és sortűzet vezényelt a kozákokra.

De a kozákok nem futottak meg a váratlan támadásra, hanem otthagya a sebesültszállítványt, rárontottak a tizenegy huszárra.

Az őrmester csak ezt akarta. Amíg csatároznak az oroszokkal, megmenekülhetnek a sebesültek. A kozákok vad vágatással rohantak az erdő felé. Mikor már alig voltak száz méterre a fáktól, Orosz János újra tüzet vezényelt. Egy hatalmas dörrenés és kilenc kozák bukik le a lováról. Ujabb sortűz és még jobban megritkul

a kozákok sora. Ebben a pillanatban lóra kaptak a huszárok.

— Előre gyerekek! — kiáltotta Orosz őrmester és kivont karddal attackra indult.

Nem telt bele két perc és átvágták magukat a kozák századon.

Mire beesteledett, az őrmester már újabb földérintő utra indult egy orosz falu felé. Most csak egy katona kísérte, Szivarszki György közhuszár.

A falu szélén egy viskóban öt orosz katonát pillantottak meg. Habozás nélkül benyitottak.

— Adjátok meg magatokat! — rivallt az őrmester az oroszokra.

A muszkák meglepetésükben szó nélkül átadták fegyvereiket.

Öt muszkával tért meg aznap este Orosz őrmester. Most az I. osztályu ezüstérem díszíti a mellét. Bajtársát a II. osztályu ezüstéremmel tüntették ki.

Halálos jelentés.

A megfigyelőtisztnek nagyon gyakran kell sürgős jelentést küldenie egy, sőt több főlebbvalónak. Az északi harctéren egy ilyen megfigyelőtiszt egy este szintén sürgős jelentést akart küldeni az ezredparancsnoknak. Gyalogos katona nem volt közelében, csak egy Perecz nevű huszár poroszkált arra.

A tiszt odaintette és átadta neki az irást.

— Vigye el ezt a levelet az ezredparancsnoknak.

A huszár golyózápokban tovaszáguld. Már-már eléri a mieink hadállását, amikor sebesülten összerogy.

A bakák a lövészárkokban látták, hogy a huszár feléjük vágtat és sejtették, hogy jelentést hoz. Megvitték a hirt parancsnokuknak, aki kiküldött egy bakát, hogy segítsen a huszáron.

A huszár már akkor haldokolt. De még volt annyi ereje, hogy átadhatta az irást a bakának és elnyöghette:

— Vigye el... adja át... az ezredes urnak. Azzal kiszzenvedett.

A hős huszárnak halála után a II. osztályu ezüst vitézségi érmet adományozták.

Kémszemlén.

Egy kémszemle alkalmával a 2-ik huszárezred két vitéze, Geley Ferenc és Kiss Lajos megpillantottak hat kozákokat, amint több magyar népfelkelőt vittek fogságba.

A huszárok elhatározták, hogy kiszabadítják fogoly bajtársaikat, sőt ha lehet, még a kozákokat is elfogják. Elbujtak a bokrok között és amint a kozákok és a sebesült foglyok közelükbe értek, előugrottak rejtekhelyükből. Mikor a kozákok ezt látták, széleseben elvágtattak. A huszárok utánuk.

De feleuton elibük toppant egy orosz tisztijárőr.

A két huszár azonban habozás nélkül nekirotontott a kilenc oroszok és néhány perc múlva a kilenc tiszt is futott a hat kozák után.

Eközben az egyik orosz tiszt lova összerogyott s ő maga a földre esett.

De megdördültek a messziségből az orosz gépfegyverek is és egy golyó épp akkor találta el Kiss Lajost, amikor el akarta fogni a kozák-tisztet. Kiss nehéz sebével megfordult, Geley pedig még idejében elvette az orosz revolverét, amellyel le akarta őt löni. Megkegyelmezett a kozák életének, de magával vitte foglyul.

Kiss Lajos is, Geley is az ezüstérmeket kapta.

Vágjunk neki a muszkának.

1914 december 18-ikán Breitenbach Jánost, a 8-ik huszárezred szakaszvezetőjét, földérintő szolgálatra küldték ki a rudzisko—zorovice—starcehovicei vonalon fel egészen a Carnáig.

Eleinte nem zavarta meg a huszárokat az ellenség, de Zorovice táján már erősen tüzeltek rájuk az oroszok. Mindazonáltal a huszárok folytatták előnyomulásokat és rá se ügyelve a muszka golyókra, folytatták utjukat egészen Starcehoviceig.

Már a falu széléig értek, amikor a faluvégi házakból egyre tömegesebben bukkantak elő orosz katonák. A huszárok még magukhoz sem tértek meglepetésükből, amikor tekintélyes számú csapat körülfogta őket.

Szerencsére a járőr parancsnoka nem vesztette el lélekjelenlétét és kardot rántva, elkiáltotta magát:

— Ne hagyjátok magatokat, fiuk! Vágjunk neki a muszkának!

A huszároknak nem sok biztatás kellett; kardot rántottak és nekirotontottak az oroszoknak. Néhány perces rövid, de elkeseredett küzdelem után keresztül is vágták magukat a meglepett muszkák sorain s bár két lovast veszítettek, mégis szerencsésen visszatértek ezredükhöz.

A vitéz járőr parancsnokát, Breitenbach szakaszvezetőt az I. osztályu ezüstéremmel tüntették ki, társai, Molnár István és Katona János huszárok pedig a II. osztályu ezüstérmeket kapták jutalmul.

Kettes huszárok a Kárpátokban.

Enyedi Mihály 2-ik huszárezredbeli szakaszvezetőt 1914 december 26-ikán őrjáratra küldték ki a muszka által megszállt Uztriki-Grnbe, annak kipuhatolására, hogy mennyi ellenség van a faluban. A vállalkozás először balul ütött ki, két huszárunk el is esett s ezért Enyedi gyalog folytatta utját. Néhány huszárjával a patak medrén át a faluba lopózkodott s a közben beállott sötétségben megállapította, hogy két század orosz gyalogság táborozik a lövészárkokban. Bár

az ellenség észrevette és lövöldözött is rája, Enyedi még sem hagyta abba a kutatást, hanem egy közeli parasztházba nyitott és a vonakodó atyafit magával cipelte Volosetába, ahol a szakaszvezetőnek az ellenségről hozott híreit ez a paraszt megerősítette és ki is egészítette.

*

Benedek Ferenc 2-ik huszárezredbeli közhuszárt 1915 január 1-én Csermák János ezredes Hajasdról Fenyvesvölgybe küldte vissza az országúton négy lovassal. Csermák ezredes csoportja Hajasdnál az országúttól északra épen ütközetben volt. Benedek a parancs szerint Fenyvesvölgy felé nyargalt, — miközben az Ungnak Fenyvesvölgytől keletre fekvő hidjánál, csekély távolságról hirtelen oldaltűzet kapott. Magsarkanyuzta lovát és huszárait magával ragadva, átvágtatott a hidon, azután észrevette, hogy husz-harminc orosz gyalogos néhány száz lépésnyire épen azzal foglalatoskodik, hogy egy ott maradt élelmiszeres kocsinkat fosztogatja. Benedek kardot rántott s a kocsi mellett sebesen ellovagolva, egy orosz levágott vele, mire a többi a váratlan támadástól meghökkenve, szanaszét szaladt.

A gondviselés paripái.

A magyar huszár mindig kész feláldozni az életét bajtársáért. Nincs az a halálos veszedelem, amelyben cserbenhagyná egymást a huszár. Egyik legszebb jellemvonása ez a magyar katonának és erről mondunk el itt egy történetet:

Bozótos, erdőborította vidéken portyázott egy 8-as huszár-járőr. Alkonyodott és a nehezen járható, ismeretlen terepen minden pillanatban rájuk támadhattak az oroszok.

Ovatosan haladtak előre a huszárok, hiszen minden bózot, minden csalit mögött halálos veszedelem leshetett rájuk, s egyszerre csakugyan puskák dörrenése verte fel az erdő csöndjét.

Öt huszár alatt esett össze a ló, és az ellenséges tűz egyre hevesebb lett. A huszároknak, ha csak ott nem akartak pusztulni, vissza kellett vonulniok. Fájó szívvel mondtak bucsut három társuknak, akik ló nélkül nem követhették őket, de Meleg József, a járőr vezetője még visszaszólott:

— Ne féljete bajtársak, megmentünk, ha vérünk is folyik!

Azzal elvágtattak. És ime a messziségből egyszerre három gazdátlan ló vágatott elő. Talán a gondviselés küldte a három magyar huszár megmentésére . . .

Ha akad elszánt vitéz, aki visszalovagol a gazdátlan paripákkal, mind a három huszár megmenekül. Meleg József azonnal vállalkozott a nehéz feladatra.

— Jelentem alássan, visszamegyek, ha addig élek is!

Egy pillanatra csend támadt, aztán kiugra-

tott a sorból két közhuszár, Mészáros József és Emedő András.

— Mi is visszamegyünk, nem hagyjuk a kománkat!

És a golyók kopogó jégesőjében, vakmerő bátorsággal megindult a három huszár az erdő felé. Keserves harc után felültették a gazdátlan lovakra bajtársaikat és szerencsésen vissza is tértek ezredükhöz. A három huszár a II. osztályu ezüst érmet kapta jutalmul.

A jó rábeszélő.

Kétszer is megsebesült, de harmadszor is a frontra ment Lakos György, a 37-ik gyalogezred őrmestere.

Egy zimankós téli napon, amikor megérkezett ezredéhez, körülnézett a régi századában és látta, hogy bizony a századnak egyetlen muszka foglyn sincs.

— Majd hozok én holnap! — mondta nevetve.

Megtudta, hogy az oroszok jó ideje bőjti koszon tengődnek, s ezért fegyverein kívül hatalmas élelmiszer-tarisznyát is akasztott a nyakába. Aztán, mint aki egész rendjén való dolgot művel, átsétált az ellenséges árokba. Ott azután se szó se beszéd, a muszkák orra elé tartotta az elemőzsiás tarisznyát.

Az oroszoknak se kellett több, ledobták fegyvereiket és nekiláttak az evésnek.

Lakos megelégedett mosollyal nézte a falatozást és aztán nagyot huzva a pálnkás üvegből, oda kínálta a muszkáknak. Ittak is az oroszok, még meg is köszönték a traktálást és szívesen fogadták a cigarettákat is, amelyekkel az őrmester megkínálta őket.

Mikor azután vége volt a lakomának, Lakos jelekkel értésére adta a muszkáknak, hogy most már ideje lesz, ha követik őt a magyar hadállás felé.

De az orosz altiszt, megcsóválta a fejét és integetett, hogy már csak adja meg magát az őrmester, mert ők százötvenen vannak.

Csapott erre nagy zene-bonát az őrmester. „Kitanította“ az oroszokat, hogy nem eljárás, amit művelnek, mert úgy illenek, hogy meghálálják a traktálást. Ékes szónoklatának meg is volt a hatása, mert a muszkák felajánlották, hogy tizen átmennek vele a mi lövészárkunkba.

Mikor azonban odaértek, Lakosnak eszébe jutott, hogy kevés lesz az a fogoly, amit hozott, visszament hát még egy csoportért. Ide-oda járt késő estig a két lövészárk között és százhusz orosz beszélt rá a „vizontlátogatásra“ . . .

Lakos György az arany vitézségi érmet kapta jutalmul.

Két 27-es honvéd.

A háboru során többször emlegette a Höfer-jelentés is a 27-ik gyalogezredet, amelynek egyes vitézeiről az alábbiakban szót ejtünk. Egy

ezredsám a sok közül; még nagyon sok hőstettről beszélhetnénk ezredsám szerint, de természetesen, hogy valamennyi magyar ezredről külön-külön mint ezredről, nem számolhatunk be. Hiszen ehhez kötetekre volna szükség.

A szeptemberi csatában nehéz helyzetbe került az ezred egyik százada. Nemcsak arcélben ágyuzta az ellenség, hanem egy oldalt fekvő erdőből is golyóesőt zúdított rá.

A századparancsnok, hogy az oroszok elhelyezkedését megállapítsa, felderítő utra küldte ki egy járőrrel Pfarrkirchner Péter káplárt.

A járőr el is indult, de alig ért száz lépésre, amikor a szomszédos házakból hirtelen tüzelni kezdtek rájuk. A káplár erre gyors elhatározással előre lopódzott és felgyújtotta a házakat, mire vagy husz orosz nyomban megszaladt. A szomszédos házakból azonban még egyre tüzeltek rájuk. A káplár ezeket az épületeket is felgyújtotta, mire az oroszok innen is megfutottak.

Ilyen módon Pfarrkirchner káplár és járőrje körülbelül százhatvan ellenséges katonát szalasztott meg, s lehetővé tette, hogy százada és a 60-ik gyalogezred keresztülvihette támadását.

Alig tért vissza vállalkozásáról Pfarrkirchner, ismét járőrbe küldték, hogy állítsa helyre az összeköttetést a 60-ik gyalogezreddel. A káplár a leghevesebb ellenséges tűzben, rövidesen azzal a jelentéssel tért vissza, hogy a 60-ik gyalogezred egy kissé még elmaradt. Ilyen módon megmentette századát az esetleges körülkarólastól. A II. osztályu ezüstérmet kapta.

*

Benesy Arpád a 27-ik ezred örvezetője tavaly július közepén járőrével Dobrovolyon felé indult, hogy megállapítsa az ellenség erejét.

A faluba érve, az iskolából kivert egy nyolc emberből álló orosz járőrt, aztán rárontott mintegy másfélszáz oroszra, akik kis csapatát körülzárták és el akarták fogni.

Benesy és vitéz katonái nemcsak nagy veszteséget okoztak az ellenségnek — harmincnál többet megölték — hanem visszavonulásra is kényszerítették. Benesy járőre csak egy embert vesztett, akit az oroszok sebesülten elfogtak. A II. osztályu ezüstérmet kapta.

A szerencsés 13-asok.

A 13-ik honvédgyalogezred harcaiban többször kitüntette magát Nagy Vilmos zászlós. Nagy Vilmos Tarnavkánál fél szakaszával egy tisztet és 69 közkatonát ejtett foglyul. Dabrovkánál heves ellenséges támadást vert vissza, s újból harminc oroszot fogott el. A gorapulaskai rohamban is halálmegvető bátorsággal küzdött. Lukoviskánál egyszerre támadt rá az ellenség szembe és két oldalról. Szorult helyzetében olyan ügyesen és erélyesen vezényelte századát, hogy aránylag kevés veszteséggel szabadult meg. Az arany vitézségi érmet kapta.

Molnár Sándor törzsőrmester mellén is ott van a vitézségi érem piros-fehér szalagja. Amikor a 13-asok a Kosiolate hegyet ostromolták, Molnár törzsőrmester szakaszaigen nehéz terepen harcolt. Az őrmester a leghevesebb ellenséges tűzben hősiiesen és elszántan vezette előre csapatát. A honvédek jelszavával buzdította katonáit.

— Előre! — kiáltotta és a honvédek követték mint a fergeteg. Hatalmas lendülettel elfoglalták az ellenség állásait.

Az őrmester csak akkor vonult vissza embeivel, amikor a szomszédos szakaszok a tulerő elől kitérve, kivonultak ebből az új hadállásból és az ő csapatát két oldalról is az átkarolás veszedelme fenyegette. Egyetlen embert se vesztett csapatából, úgy sikerült ez az elvonulás, ami néha a legjobb bravúrnál is nagyobb hősiességet kíván. Az I. osztályu ezüstéremmel jutalmazták.

A vizimalom.

Az első szerb hadjáratban a Szávánál harcoltak a székesfehérvári bakák. A folyó szerb aknákkal volt teli és az ezredparancsnok elrendelte, hogy a szerb aknákat fel kell robbantani. A negyedik század egyik vitéze: egy Kapronczay nevű baka jelentkezett a század parancsnokánál.

— Jelentem alássan, százados urnak, én odauszom ahoz a vizimalomhoz, elszabadítom a parttól, aztán majd felrobbantja az a szerb aknákat!

Mikor beesteledett, a baka a hold gyöngye fénye mellett nesztelenül a vízbe gázolt és elkezdett uszni a malom felé.

Akkor már a malom közelében levő kis szigetén lövésre készen tartott puskával ott várakozott a százados néhány bakával, hogy fedezze Kapronczay utját.

A szerbek észrevették és gyilkos puskatüzzel árasztották el — de az út nagy részét a víz alatt téve meg — mégis el tudta érni célját.

Földérintés a mocsárban.

Gyurica György a 71-ik gyalogezred tizedese, kiváló érdemeket szerzett, mint járőrparancsnok Sykol mellett. Nehezen járható mocsaras területen nyomult előre a járőr. Egyszerre csak váratlanul egy csapat orosz katonára bukkantak, akik géppuskát akartak fölszerelni.

Gyurica nyomban kész volt tervével, elrejtőzött embereivel és rejtékhelyéről heves tüzet indított az oroszokra. A tüzelést még akkor sem szüntette be, amikor ő maga megsebesült.

A bátor kis csapat nemcsak érzékeny veszteséget okozott az ellenségnek, hanem fontos jelentéseket is szerzett és szerencsésen visszatért ezredéhez. Gyuricza György az I. osztályu ezüstérmet kapta jutalmul.

A halál felgyújtott tanyája.

Alig volt néhány száz méteres a távolság a honvédek és az oroszok lövészárka között. A muszkák gépfegyverrel ritkították a honvédek sorait és a mieink sehogy sem tudták kifürkészni, honnan repülnek feléjük a halálos golyók, olyan ördögös ravaszággal rejtették el a muszkák a gépfegyvert.

Napok mulva végre rájöttek, hogy egy parasztviskóban talált rejtekhelyet az ellenséges géppuskás osztag. A titok még volt fejtve, most még csak ember kellett, aki vállalkozik a nagy feladatra: a géppuskás-osztag megsemmisítésére.

— Jelentem alássan, én ellátom a baját azoknak a muszkáknak! — mondta Stadt Ignác honvédtizedes, aki akkor már tulajdonosa volt a nagy ezüst éremnek.

Mihelyt az éjszaka sötét leple ráborult a földre, utnak indult a honvédtizedes.

Hideg, februári éjszaka volt. Tejfehér köd ereszkedett a keményre fagyott földre és a tizedesnek ugyancsak vigyázni kellett, hogy a fagyos hó meg ne csikorduljon a lábai alatt.

A sötét éjszakát hirtelen vérvörös fény világította meg. Abban az irányban, ahol a parasztviskó állt, hatalmas lángnyelvek csaptak a magasba.

Stadt Ignác felgyújtotta a géppuskás osztag buvóhelyét. Fakunyhó volt az, amelyet a muszkák építettek a géppuskáik számára.

A piros fényben, a füst fátyolán keresztül, mint fekete kísértet rohant visszafelé, golyók füttyülése közben Stadt tizedes. Sebesületlenül tért vissza s meg is kapta az arany vitézségi érmét.

A somogyiak Sabácban.

Egyetlen alkalommal, 1916 júliusában a nagy orosz támadások idején 400 kitüntetést kaptak a somogyiak: azt hisszük, jellemzőbb adatot nem is lehet följegyezni róluk.

Köteteket kellene írni a 44-es bakák hőstetteiről. A nagyszerű somogyi fiuk ezredét számtalanszor kiemelte a Höfer-jelentés is. Verekedtek minden fronton és zászlójukra a diadal font mindig ragyogó glóriát.

A háboru első hónapjaiban szerb földön harcolt az ezred. Az elsők közt volt, amelyek átkeltek a Száván. Sabác templomtornyán magyar zászlót lengetett már a szél, de éjszakára kiujult a harc: a szerbek még egyszer megkísérelték visszavívni a várost. Nemsokára be is kerítették Sabácot . . .

A mieink legnagyobb része a városszéli házakból tartotta sakkban az ellenséget, bent a városban csak egy kis csapat maradt, Lakos Iván főhadnagy vezetésével.

Az utcákon csönd volt, de azért a város széléről oda hallatszott a küzdelem zaja.

A főhadnagy katonáival lélegzetvisszafojtva figyelte a zürzavaros hangokat. Sötét volt az

utcákon, de azért így is feltűnt a somogyi fiuknak, hogy egyre több gyanus alak surran feléjük a falak mentén. Nemsokára tekintélyes csapattá verődtek össze; most már azt is ki lehetett venni, hogy fegyverük is van: szerbek voltak. Rejtek-utakon lopódtak vissza Sabácba.

Lakosék nem rettentek meg a gyülevész népségtől, noha legalább is tiszter annyian voltak, mint a somogyiak. Sortüzet vezényelt Lakos és kitartottak, a legiszonyúbb veszteség árán is amíg csak segítséget nem kaptak.

Mikor a segítség — egy század somogyi baka — megérkezett, Lakosnak jó ötlete támadt: a templomba kell zárni az összes szerbeket.

Merész terve sikerült is: a szerbek kénytelenek voltak a templomba menekülni, Lakos pedig rájuk zárta a kaput . . .

Az első nagy vérfürdő ismétlődését sikerült így megakadályozni.

A vitéz főhadnagynak, aki néhány nappal azután súlyos sebet kapott, a hadiékítményes katonai érdemkeresztet adományozták.

Erdei ütközet.

Az erdei ütközet a legnagyobb mértékben próbára teszi a küzdők idegeit. Ritkán lehet földérettéssel tiszta képet nyerni az ellenséges állásokról. Minden fa mögött pusztulás leselkedik. Az ágak között gépfegyverek leselkednek, a gyanutlan sorokban bőven arat a halál. Ágaikkal egymásba fonódó, ledöntött fatörzsek akadályozzák a rendes előhaladást, köztük mesterséges akadályok, szeges dróthuzalok is vannak, amelyek földbe vert tuskókon és fatörzseken húzódnak végig, s vermek tátonganak, amelyekbe az előre törtető belezuhanhat. Egyszerre csap le a golyó a magasból, oldalról és előlről. Tompán ütök át a lövedékek a fák kergét, szilánkképp tépik az ágakat, úgy, hogy valószínűsárga forgács- és fadarabeső hull alá.

Suppiny Ödön, a híres 44-esek főhadnagya, 1914 szeptember 11-én a 13-ik századdal a piasküi erdőben levő orosz hadállásokat támadta meg.

Az első két nekirohanás a legénységet a kiemelkedő orosz akadályokig vitte előre. A legsűrűbb tűzben kezdik ott meg a gátló dróthuzalok és sövények pusztítását s az ellenség keservesen előrehaladó katonáink között nagy réseket ütött golyóival. Most állt Suppiny az élükre és harmadszor vezette őket előre. Utat hasítottak maguknak és a keskeny nyíláson a főhadnagy egy kis csapattal az ellenséghez ér. Golyó megsebzti, nem is ügyel rá. Maradni kell, hogy a század többi része is odajöhessen. De az oroszok ellentámadáshoz látnak. Jégesőként kopognak a golyók a meggyöngyült kis csapat oldalába. A helyzet válságosra fordul, mire Suppiny visszafordulást parancsol.

Az erdőszélen új rohamra gyűjti embereit. Negyvenkilencen maradtak az erdőben fekvő,

köztük a legjobbak és legbátrabbak egy része, A negyedik roham sem járt a kívánt hatással. Suppiny azonban nem tágitott s ötödször is rohamra vitte századát.

Vad elkeseredéssel törtek át a 44-esek, a nyílt helyen ember ember ellen harcolt, dolgozott a puskaagy és a szurony. Az orosz meghátrált.

Ebben az utolsó rohamban Suppiny másodszor is, most már igen súlyosan, megsebesült. Mellét a III. osztályu vaskorona-rend díszíti.

Az elfogott járőr.

Szép, de nehéz feladatuk van a járőröknek a háboruban. A járőr deríti fel az ellenség hadállását, fontos jelentéseket hoz az ellenség felől és megakadályozza az ellenséges járőrök tevékenységét. Ebben a munkában természetesen nagy jelentősége van a gyors elhatározásnak és a gyors cselekvésnek.

A 19-ik honvéd gyalogezred egyik katonáját, Ábel Pétert kiküldték egy alkalommal járőrpáncsnoki minőségben, hogy derítse fel az orosz állásait.

Ábel Péter kora hajnalban elindult embereivel, de alig haladt egy félóráig, észrevette, hogy az uton egy orosz járőr közeledik feléjük. Azt is kivehette, hogy az oroszok épp annyian vannak, mint ők.

— Na, fiuk, — mondta Ábel honvéd, — ezeket a muszkákat elfogjuk. Rejtőztek el a bokrok közé, én magam majd előremegyek. A honvédek engedelmességek, Ábel pedig egymaga előrement és nem messze a közeledő orosz járőrtől, ő is elrejtőzött egy fa mögé.

Mikor azután az ellenséges felderítő csapat már csak pár lépésnyire volt tőle, hirtelen előugrott és elkialtotta magát:

— Rajta! Előre!

A meglepett oroszok, akik azt hitték, hogy nagyobb honvédcsoport támad rájuk, gyorsan megadták magukat. Ábel honvéd beszállította a foglyokat s bátor tettével megakadályozta, hogy az orosz járőr kikémlelje hadállásainkat.

A kém.

A 30-ik honvéd-gyalogezredben csodákat mesélnek Jakubcsó Sándor szakaszvezető tetteiről. Ez a derék altiszt felderítő utjaival, kém szemléivel jutott erre a népszerűsége és pedig méltán.

Egyik legérdekesebb és legszebb eredményü utja volt az, amelyet 1915 február 9-én kezdett meg. Öt napig járt ekkor az ellenség nyomában és tizenhárom emberével százszor szembenézett a halállal.

Szakadó hóban jutottak el a kis Szokoliki faluig, de a falu határán háromszoros ellenséges tulerő támadt rájuk. Jakubcsó habozás nélkül a muszkákra rontott, akik néhány perc múlva megfutottak a magyar csapat elől.

Félóra sem telt el talán és már újabb csapat kerítette körül a honvédeket. Jakubcsó áttörte az ellenséges gyűrűt, s amikor látta, hogy két honvédje foglyul esett, újabb rohamot vezényelt és kiszabadította sebesült bajtársait a fogságból.

A roham után nyugodtan jelentést irt eddigi tapasztalatairól, s gyorsan gondoskodott a sebesültekről.

Aztán tovább mentek a néma éjszakában. A hó még mindig szakadt. Utjuk egy csataterén vezetett keresztül, ahol fehér lepellel vontak be a hó az elesetteket. Nem messze tőlük egy vasuti alagut volt. Arra felé törekedtek.

A kemény hidegben az alagut mellett húzták meg magukat rövid pihenőre. De a szakaszvezető előbb újabb jelentést küldött az ezrednek, hogy az alagut mellett ágyukat helyezzenek el az oroszok. Jelentésének nagyszerű eredménye volt, mert másnap azonnal ágyuzni kezdte tüzérségünk az orosz üteget, még pedig teljes sikerrel.

Este egy új ellenséges tábor nyomára jött rá; természetesen erről is jelentést tett az ezrednek és néhány óra múlva már meneküléshez látott az orosz tábor és a tüzérség. A derék szakaszvezető az arany vitézségi érmet kapta jutalmul.

A hős tisztiszolga.

Most egy tisztiszolga hőstetteiről lesz szó, akinek mellét az I. osztályu ezüstérem pirosfehér szalagja dekorálja; Krizek Ferencnek hívják és a 3-ik gyalogezredben szolgál.

Amikor a gazdája május 25-ikén a Vlai-szorosban, a Seekopf 2300 méteres magaslatáról oldaltűz alá fogta az ellenséget, Krizek Ferenc minden parancs nélkül gazdája után indult és megmászván a Seekopf rendkívül meredek sziklafalát, a gazdája rajvonalaiba ment, ahol azután példás kitartással részt vett a harcban.

A délelőtt folyamán az ellenség tüzérsége elkeseredett tűz alá vette a rajvonalt közelében fekvő havasi menhelyet, amelynek padlásán sok fáradt katonánk pihent.

Természetesen azonnal megjött a parancs, hogy a menhelyet haladéktalanul ki kell üríteni. Ez sikerült is, de a legénység fölszerelése bennmaradt. Krizek volt az, aki nem törődve a halálos veszedelemmel, nemcsak a legénység, hanem a gazdája fölszerelését is megmentette és biztos helyre szállította. Ráadásul a telefont is gyorsan leszerelte.

Öt nappal később estefelé, amikor urának legénysége az első védőállás felé igyekezett, egy katona összeesett egy dróttekeres sulya alatt, amelyet a lövészárókig kellett volna vinnie. Krizek megszánta a fáradt katonát és azonnal fölvette a súlyos terhet, amelyet a sötét éjszakában másfél óra hosszáig cipelt a fáradságos terepen.

Szolnoki vitézek.

A háboru első évében, november elején Sabác alatt táboroztak a szolnoki bakák. A 68-asok egyik százada éjszakai rohamra indult a szerb sáncok ellen. Bár a derék szolnoki fiuk óvatosan, szinte lélegzetvisszafojtva nyomultak előre, a szerbek mégis megneszelték közeledésüket és heves puskatűzzel fogadták őket.

A szolnokiak néhány perc alatt földözéket ástak maguknak, aztán ők is golyózáport zudítottak a szerbek felé. Biró Ádám őrmester szakaszát közben oldaltűz alá fogta a szerb. Sok szolnoki fiu elesett, sok megsebesült, az őrmester is két sebet kapott, de azért nem tágitottak a 68-asok.

Pitymallatkor Biró Ádám a halál legvéresebb zivatarában átlopódzott a szerb hadálláshoz, hogy kifürkéssze: meglehet-e már támadni az ellenséget.

Egészen a szerb sáncokig jutott, ott azonban leterítette egy golyó. Látta ezt Kurucz Elek szakaszvezető, mire habozás nélkül átvette a szakasz vezetését és órák hosszat kitartott kis csapatával, amíg nagyobb csapat nem jöhetett. Napfölkeltkor már csak nyolc embere volt, de Kurucz Elek nyolc emberrel is megvédte a század jobb szárnyát.

Mindketten megkapták az arany vitézségi érmet.

A bombavető.

Az olasz front egyik fontos pontján történt. 1915 október 21-én az ellenség itt egészen hadállásaink védőfaláig küzdötte magát. A mieink természetesen azonnal ellentámadást kezdtek, de hasztalanul, mert a védőfalak mögé elsáncolt olaszok tűzével szemben nem tudtak boldogulni.

A 24-ik tábori vadászszázalaj katonái is ott küzdöttek a mieink sorában. A legkritikusabb helyzetben mentő ötlete támadt Potó István szakaszvezetőnek.

— Hadd menjek oda az ellenséges földözékig,
— kérte a főlebbvalóját, — megpuhítom a taliánt!

Potó megkapta az engedélyt és néhány perc múlva öt bajtársával együtt már az olasz fedezék kőfala felé kuszott.

Oldalvást másztak előre, hogy az olaszok észre ne vegyék őket. Mikor a kőfalhoz értek, Potó megállította kis csapatát.

— Rajta! — suttogta és egy kézibombát dobott a falon keresztül a meglapult olaszokra.

Példáját társai is követték. Egymásután repültek a kézigránátok az olaszokra, rettenetes pusztítást okozva soraikban. Az ötvenedik bomba után megérett a rohamra az olasz harcvonal.

— Hurrá! — kiáltották a vadászok és mint a fürgeteg rohamozni kezdtek.

Mire a roham véget ért, 120 olasz holttest

hevert a csatatéren és a győzelmes vadászok sok foglyot szállítottak be.

Potó István november 29-ikén megismételte ezt a hőstettét a front egy másik pontján s itt is biztosította a roham sikerét.

Az arany vitézségi éremmel tüntették ki.

Meghalt a bajtársaiért.

A 6-os tábori ágyusezred egyik ütegét napok óta lőtte egy sziklarejtekből az orosz.

A muszkákat nem lehetett kifüstölni onnan, mert a sziklafal jó földözéket szolgáltatott. Csak egy mód volt arra, hogy megszabaduljanak a muszkától: alá kellett aknázni a sziklát.

A tüzérek egymásra néztek. A csöndben előlépett Kovács János tüzér azzal, hogy ő felrobbantja az oroszokat. A parancsnok figyelmeztette, hogy aki ezt a tettet végrehajtja, a halál fia lehet, de a tüzér nem rettent vissza.

Estefelé hat ekrazit-töltényt vett magához és utnak indult. A tüzérek lélegzetvisszafojtva számitgatták a percek, az órákat. Már két-három óra is elmúlt, de Kovácsról semmi hír sem volt.

Vége négy óra felé borzalmas robbanás hallatszott a sziklabarlang felől. Kovács János végrehajtotta a hőstettet, de vissza soha sem tért ütegéhez. Feláldozta magát bajtársaiért. Az arany vitézségi érmet tették a ravatalára.

Hányan vagytok? . . .

A 18-as soproni honvédek a bukoveci magaslatokat ostromolták. Nehéz, elkeseredett harc volt s a mieinknek hatalmas tulerővel kellett megküzdeniök.

A honvédek egyik századát előretörés közben nagy orosz csapat akarta átkarolni. A veszélyt szerencsére idejében észrevette Madarász Vendel tizedes és embereivel heves tüzet indított a muszkák ellen. A meglepő támadásra a nagyszámu orosz csapat letette a fegyvert, pedig egy gépfegyverük is volt.

Alig adták meg magukat a muszkák, újabb orosz csapat támadta meg a honvédeket.

Madarász Vendel és vitézei rettenetes ösztűzzel borították el az ellenséges csapatot. A muszkák parancsnoka dühösen megkérdezte a honvédektől:

— Hányan vagytok?

Madarász Vendel habozás nélkül így felelt:

— Egy egész hadosztály!

Egy perc sem telt belé, a három orosz tiszt és a harminc közlegény letette a fegyvert. Arany vitézségi éremmel tüntették ki.

Ha megharson a kürt . . .

Byctava mellett küzdött 1914 szeptember 6-ikán a 19-es győri gyalogezred. Az oroszok gyilkos ágyuzást kezdtek a mieink ellen és amikor

elhallgattak az ágyuk, egyik rohamtámadást a másik után indították a győri fiuk ellen. Virradat óta tartott a harc és az oroszok rettenetes ágyútüze erősen megritkította a századok sorait.

Kritikus pillanatok következtek. Ilyenkor dől el: kitart-e az ezred vagy sem.

A legváltóságosabb pillanatban Popovics Aurél százados odainti a kürtöst, Sas Józsefet.

— Rohamra fujj!

Sas József hatalmas erővel belefujt a trombitába. Szilajul, egyre nagyobb erővel fujja a rohamjelet.

A kürt harsogása új lelket öntött a már-már csüggedő fiukba.

Elszántan, halálmegvetéssel rohantak a győri bakák az oroszra. Közben folyton harsogott Sas József kürtje. Nehány perc alatt eldőlt az ütközet sorsa. Az orosz támadás összeomlott s a mieink száz muszkát ejtettek foglyul.

Sas József megsérült, de aranyérmét kapott a királytól.

Az ellenséges rajvonal mögött.

A fizikai teljesítőképességnek vannak olyan esetei, amelyek szinte a hihetlennel határosak. Az ilyen eseteket csak a testi és lelkierő teljes megfeszítésével lehet magyarázni, amelyek mind egy pontra, egy célra törekszenek.

Ilyen a 85-ik gyalogezred egyik káplárjának, Deutsch Izráelnek az esete is.

A káplár fejsebet kapott az egyik ütközetben. Az orosz rajvonal támadás közben elrohant mellette és így a káplár az új orosz hadállás mögé került.

Deutsch fődözéket készített magának és elrejtőzött, hogy az ellenség kezébe ne kerüljön. Hat napon, hat éjszakán át volt a fedezékben étlen-szomjan, de nem mozdult, hogy fogságba ne kerüljön. A hatodik napon azután megkísérelte, hogy az ellenséges sorokon átsurranva, elérje saját csapatainkat.

Vakmerő kísérlete sikerült s végső erejét összeszedve, jelentkezett századparancsnokánál. Még igen hasznos jelentést is hozott.

A vitéz káplárt a nagy ezüst éremmel tüntették ki.

Szakaszvezető mint századparancsnok.

A lélekjelenlétnek sehol sincs talán olyan nagy szerepe, mint a háboruban. Egész csapatok, sőt gyakran hadseregek sorsa fordul meg azon, hogy a hadvezérnek, a kisebb csapatparancsnokoknak, vagy néha egyes veszélyeztetett ponton szolgálatot teljesítő katonának megvan-e a kellő pillanatban a lélekjelenléte.

Az adamovkai csatában is történt egy ilyen eset, amelyben két derék szakaszvezető tett tanúságot lélekjelenlétéről és ritka bátorságáról.

1914 október 28-ikán sulyos harcot vívott a 35. gyalogezred Adamovka és Mlyny között.

Támadásra ment az ezred és a csata fürgetegében egyik század valamennyi tisztjét elvesztette. A tisztek részint elestek, részint megsebesültek, a vezényletet egyik sebesült sem vállalhatta magára és már-már az a veszedelem fenyegette a századot, hogy vezetés nélkül marad.

Ekkor, a legváltóságosabb pillanatban, két szakaszvezető: Friedrich József és Tremel József a század élére állt és átvette a vezényletet. Sikerült is teljes győzelemre vezetniök a századot, s jutalmul mindketten az arany érmét kapták.

A zajló folyón át . . .

Március első napjaiban erősen befagyott a San-folyó. De az első hét végén, 7-ikén olvadni kezdett és a jégkéreg megrepedezett a folyón. A San két partján farkasszemet néztek egymással a mieink és az oroszok. A mieink, a 13-as honvédek a San balpartján ásták be magukat.

Március 7-ikén parancs jött az ezredhez, hogy ki kell fürkészni az oroszok hadállását. Sipőcz Lajos szakaszvezető önként jelentkezett erre a feladatra.

Tizenhat fok hideg volt Reaumur szerint, de a szakaszvezető habozás nélkül belegázolt a folyóba és a már-már zajló jégtáblák között, gázolva és uszva nagy ügyel-bajjal átvergődött az ellenséges partra.

Még fel se kapaszkodott oda, máris tüzelni kezdtek rá a muszkák. Három sebet kapott Sipőcz Lajos, de azért egyre tovább lopózkodott előre az ellenség felé és gondosan kifürkészte állásaikat. Aztán újra megtette a kockázatos utat a folyón át és beszámolt küldetéséről. Az I. osztályu ezüstérem díszíti a mellét.

Az életmentők.

Augusztus 29-én történt, a tiskovi csatában. Horváth Kálmán, a 83-ik gyalogezred őrzetője a csata közben észrevette, hogy sulyosan megsebesült hadnagya az orosz állások közelében összeesett.

Horváth a heves golyózáporban egészen az orosz állásokig lopózkodott és hadnagya segítségére sietett. Egy majorból, amelyet megszálltak az oroszok, vizet hozott hadnagyának és néhány bajtársával a kötözőhelyre vitte a sebesültet.

Az őrzető, miután hadnagyát megmentette, haladéktalanul visszatért a harcvonalba. — Az első osztályu ezüstérmét kapta.

Ugyancsak a 83-ik gyalogezred vitéze Kappel Samu szakaszvezető, akinek a mellét most a II. o. ezüstérem díszíti. A bichavkai csatában, 1914 szeptember 9-én, amikor az oroszok állásainkat áttörték, ellentámadásunk alkalmával, Kappel Samu vezette az egyik szakaszt. A legrettentőbb ellenséges tűzben olyan közel hatolt szakaszával az oroszokhoz, hogy végül sikerült visszaverni az ellenséget és csapataink számos

foglyot ejtettek. Egy egész szomszédos szakaszt is megmentettek ezzel a fogságtól s tiznél több súlyos sebesültünket is. A siker kivívásában nagy része volt a szakaszvezetőnek, aki ezért kapta meg a vitézségi érmet.

Egy rokkant a sok közül.

1914 augusztusának végén az 1. honvédgyalozezred Rohatin mellett harcolt. Az egyik ütközetben G. Szabó Imre honvéd észrevette, hogy egyik bajtársát oroszba megtámadja három orosz. Gondolkodás nélkül odarohant és mind a hármat lelőtte. Ilyen módon a biztos haláltól mentette meg bajtársát.

Két nappal később egy kisebb harcban észrevette, hogy egy orosz rejtekhelyéről szakadatlanul lövöldöz a századára. Szabó odalopózott az orosz rejtekhelyéhez és egy villámgyors mozdulattal leszurta az ellenséges katonát.

Ugyanezen a napon, amikor százada megkezdte a visszavonulást, egy orosz csendőr foglyul akarta ejteni Szabót. A honvédet azonban nem hagyta el lélekjelenléte és vakmerő bátorsággal lefegyverezte a muszkát. Szabó Imre szeptember 8-ikán megsebesült és később mint rokkantat és keresetképtelent szabadságotolták.

Megérdemelte az első osztályu ezüst érmet.

Borbély Jóska muszkát fog.

1914 év karácsonya táján Sary Korcziny mellett táborozott a 48-ik gyalozezred. December utolsó napjaiban szünetelt a puskaharc mindkét fél részéről. Borbély József, az ezred egyik vitéze, felhasználta az alkalmat arra, hogy kikémlelje a legközelebbi ellenséges árkot, ahol néhány orosz látott felbukkanni. Előadta kérelmét a századparancsnoknak, s ez megadta az engedélyt a vállalkozásra.

A nagykanizsai fiu kemény léptekkel mérte végig az utat az ellenséges árokig. Ott felszólították, hogy adja meg magát. Borbély szó nélkül átadta fegyverét és fürkésző pillantást vetett a lövészárókba. Hetven muszka tanyázott ott két tiszt vezetésével. Belátta, hogy egymaga hetvenkét emberrel nem boldogulhat, átkiáltott tehát a kanizsai fiukhoz, hogy jöjjen át még néhány az oroszokhoz. Azonnal el is indult hét baka és a muszkák megörültek, hogy a 48-asok így átszökösnek hozzájuk,

Mikor a bakák már közel voltak, Borbély jelekkel értésére adta a muszkáknak, hogy adják meg magukat, s menjenek át vele együtt a mi árkunkba. De bizony az oroszok hallani sem akartak erről. Borbély nem sokat teketóriázott, hanem fegyverét felkapva, a kanizsaiak felé kiáltott:

— Vágd a muszkát, komám! Előre! — azzal neki az oroszoknak.

Néhányat levágtak; két perc sem telt bele

s a hetven muszka kényre-kegyre megadta magát a két tiszttel együtt,

Igy fogott el Borbély József hetvenkét muszkát. Most az I. osztályu ezüst medália ragyog a mellén, társai mellén pedig a II. osztályu ezüstérem.

Hegyi roham.

Csapatunk az Ostrij-hegyet ostromolták. A 19-ik honvédgyalozezred katonái is ott küzdöttek a hegy lábánál. Különösen nehéz dolga volt Varga József hadapródjelölt szakaszának, amely tulnyomó számú ellenséggel került szembe.

A hadapród nem szünt meg buzdítani legényességét és amikor megjött a parancs a támadásra, halálmegvető bátorsággal rohant a hegyre. Késő este sikerült is birtokukba keríteni a hegyet és csapatunk éjszaka már ott táboroztak.

Másnap reggel az oroszok nagyszabásu ellentámadást indítottak, hogy a hegyet visszafoglalják. Hatalmas tömegekben zudultak a mieinkre, úgy hogy már-már kétséges volt, megtarthatjuk-e új állásainkat.

Ekkor, a legváltóságosabb pillanatban, gyilkos golyózápokban, felugrott Varga hadapród és mennydörgő hangon elkiáltotta magát:

— Ne hagyjátok magatokat! Mindhalálig kitarunk!

De elülső soraink már képtelenek voltak ellentállni az ellenség súlyos nyomásának. Szerencsére Varga erősítéseket kapott, s a 19-es honvédek most újult erővel védekeztek az oroszok ellen.

Varga a helyzet okos mérlegelésével, higgadtan osztogatta parancsait és olyan hatásos tüzelést indított az oroszok ellen, hogy azok mérhetetlen veszteségeket szenvedtek. A derék hadapród fáradhatatlanul irányította a küzdelmet mindaddig, míg csak vissza nem vertük az ellenséget.

Az I. osztályu ezüstérem lett a jutalma.

Aki két sebbel is kitart.

Május 26-ikán heves csata tombolt Husievo mellett. Az ütközet folyamán a 19-ik honvédgyalozezred egyik géppuskás osztálya átkelt a Svicán. A géppuskás osztály vezetője Brustmann Rezső törzsörmeister volt.

Amikor a mieink átkeltek a folyón, az ellenség heves shrapnelltüzzel fogadta őket s az örmestert két ellenséges golyó megsebezte.

A zászlóaljparancsnok erre felszólította az altisztet, hogy siessen a kötözőhelyre. De Brustmann hallani sem akart erről.

— Hadd maradhassak a géppuskáim mellett! — kérte a parancsnokát.

Brustmann, bár nagy fájdalmai voltak, egész nap a helyén maradt, míg csak géppuskáit biztos állásba nem helyezte.

A husievoi csata emlékére ezüstéremmel tüntették ki.

A kipörkölt ellenség.

Az oroszok egy sűrű erdőben tanyáztak, a 32-es honvédek pedig a mezőn. Így azután a kedvezőbb helyzetben levő muszkák eredménnyel lövöldöztek a honvédek hadállását. Csak egy mód volt a helyzet megváltoztatására: ki kellett üzni a muszkákat rejtekhelyükről.

Egy este a parancsnok elé lépett Katona András örvezető.

— Százados urnak jelentem alássan, ma este, ha török, ha szakad, kiüzöm a muszkát az erdőből.

Aztán összegyűjtött egy halom rőzsét, gyújtóbombákat és szalmacsóvakat vett magához. Estefelé vállára kapva a rőzsét, az erdő széléig lopódzott.

Az oroszok észrevették. Száz puskacsó vette célba egyszerre az örvezetőt, de Katona nem törődött a golyózápórral, nyugodtan elhelyezte a gyújtóanyagot és lángra lobbantotta a rőzsét.

A száraz ágak azonnal tüzet fogtak és rövid néhány perc alatt elharapódzott a tűz a bokrok között. Katona a golyók záporában még egyre hajigálta a szalmacsóvat a fák közé.

Negyed óra sem telt belé, már izzó lángfüggöny, füstölő tűzoszlop választotta el a küzdő feleket egymástól. Rémülten menekültek a muszkák az égő pokolból. Katona András pedig sértetlenül tért vissza a mosztalovicei hadállásba. Nagy ezüstérmet kapott.

Vakmerő aknafogás.

Az a könnyű ködfátyol, amely szélcsondes, koraőszi reggelen az északi isztriai part mentén az Adriára szokott terülni, míg csak az emelkedő nap fénye el nem oszlatja, 1914 szeptemberének egyik hajnalán a pólai hadikikötő előtt is mutatkozott. Ilyenkor simának és mozdulatlanak tűnik a tenger, bár a vitztömegnek soha sem pihenő fel- és alá hullámozása, amelyet a már régen elült szél támasztott, még mindig tart.

Feszült figyelemmel furódik a tengerészek tekintete a parti védtöltésen a ködrétegbe, amelyből mindennek csak árnyaszerű körvonalai látszottak ki. A nap följebb jutott a pályáján, a ködfátyol foszlani kezdett, a tenger világos szürkésége telt kékséggé változott, amelynek színében visszatükröződött a derűs égbolt. A lágyan rezdülő víz színén a habokból valami tárgy emelkedik ki, amelyet a víz egyre közelebb sodor a védtöltéshez, miközben sokszor alámerül a vízbe. Messzilátón át vizsgálják: horgonyától elszabadult akna uszik lassan a védtöltés felé. Ha odaütődik, a töltés jó darabját felrobbantja s rést ütne rajt, amelyen át ellenséges tenger-alattjárók juthatnának a kikötőbe.

A telefon a tengeri aknaállomás segítségéért berregett, de hiába, nem lehetett összeköttetést kapni. Közben az akna mind közelebb-közelebb sodródott a töltéshez.

Végre összeköttetést kaptak az aknaállomás-

sal, megpillantottak egy közeledő gőzbarkát, de nem lehetett kétség, hogy az akna előbb ér a töltéshez, mint azok, akiknek ki kellene halászni.

Barragh Ferenc villanyos előmunkás levetkőzött s kötéllel kezében engedélyt kért az akna elfogására.

— Tudja-e — kérdezték tőle, — hogy csak aknazsakértő érti azt a fogást, amellyel ártalmatlanná tehető az akna? Tudja-e, hogy biztos halál, ha rossz helyen fogja meg az aknát?

— Tudom — mondta Barragh. — Vagy kihalászom, vagy az én testemhez ütődve robban fel, akkor is elég messze még a töltéstől. Legföljebb én pusztulok el.

Barragh a tengerbe ugrott s az akna felé uszott. A parton lélegzetüket visszafojtva nézték. El is érte az aknát, a kötél egyik végét rákötötte és széles tempóval egy lehorgonyzott bojához uszott, amelyre a zsinag másik végét erősítette. Most már nem volt baj, ha az aknahalászó hajó később ér is oda. Az akna meg volt rögzítve s a víz most a töltéstől néhány méterre himbálta fel és alá.

Barragh Ferenc megérdemelte az ezüst érdemkeresztet.

Négy székely baka.

Együtt indult a háboruba, egy században szolgált, egymás mellett verekedett a muszkával a négy székely baka. A gyergyói bércek aljából kerültek el a messzi lengyel földre, hogy ott állják utját az ellenünk törő ellenségnek.

A négy székely legény igazi székely módra verekedett. A lövészárokból is megállták a helyüket, roham közben pedig a puska boldogabb végével dolgoztak. Így történt azután, hogy egy roham alkalmával a négy székely egymagában két ágyut vett el a muszkától.

Mind a négyen megsebesültek, átázott a bluzuk a vértől, de nem hagyták ott az ágyukat, beszállították a magyar táborba. Itt azután bekötötték a sebüket és az orvos az első sebesült-szállítmánnyal kórházba akarta őket küldeni. De a székely bakák nem akartak menni.

— Nem hagyjuk el a mi ágyuinkat — mondotta Kende Mózes. — Ha már elvettük a muszkától, elvisszük a felséges királynak ajándékba.

Mint hogy az ágyukat is utnak indították az ország belseje felé, megengedték nekik, hogy azon a vasuton tegyék meg az utat ők is. Így utazott a négy székely a teherszállító kocsin zimankós téli időben Budapestig. Itt újra bekötötték őket, de csak akkor egyeztek ebbe bele, amikor megígérték nekik, hogy folytatják utjukat Bécsbe és személyesen elbeszélhetik a királynak hőstettüket.

— Mert hát — mondogatták a székelyek — megirtuk ám a felséges urnak tábortábori postakártyán, hogy visszük az ágyukat és be akarjuk váltani a szavunkat.

Be is váltották. Az ágyuk megérkeztek Bécsbe, és a négy székely fiu szép kitüntetést kapott a királytól.

A pincébe zárt oroszok.

A 72-es bakák nehéz küzdelmet vívtak 1914 december 30-án éjszaka. A czarkóvi kastély hatalmas parkjában tanyáztak a bakák, amelyet hirtelenében megásott lövészárkokkal és sáncokkal erősítettek meg.

A csillagtalan éjszakában dühös lövöldözést kezdtek az oroszok s egyidejűen a földön kuszva megindultak a 72-es bakák felé.

A mieink erős gépfegyvertűzzel fogadták a hivatlan vendégeket, hullott is a muszka, de jött helyébe kétszer annyi. Látni alig lehetett valamit, de a muszkák rettenetes emberpazarlással egyre előbbre dolgozták magukat. A nagy sötétségben nem lehetett megítélni a távolságokat, nem csoda tehát, ha a mieinket meglepte egy pillanatra, amikor a még távol hitt muszka egyszerre felbukkant a park kerítése előtt.

— Hamar a kézigránátokat, fiuk! — kiáltotta Lichteneckert János zászlós felugorva.

A legények vad dühvel dobták az oroszokra a bombákat, nagy zavart idézve elő soraikban. A zászlós aztán kiugrott a földözékből és az oroszokra vetette magát. Azok pedig most már hanyatt-homlok elfutottak a czarkóvi kastélytól. A zászlóst I. osztályu ezüstéremmel tüntették ki.

*

Nehezebb helyzetben volt azonban Simonics János őrmester szakasza, amelyet tulerőben lévő ellenséges csapat támadott meg. Az őrmester maroknyi csapatával az oroszokra rontott. Rettenetes kézitusa keletkezett, amelyben mindkét részről sokan elesetek. A halottak közt volt Simonics századosa is. Mikor a százados lehányatlott, kétszeres szilajsággal vetették magukat a mieink a muszkákra és a kis csapat nemcsak megkergette a nyolcszáz orosz, hanem még kétszázat foglyul is ejtett.

Eközben azonban újabb orosz csapat tűnt fel, amely át akarta karolni Simonics embereit. Az őrmester nem habozott, hanem tizenöt legényét maga mellé véve, elszántan rárohant a muszkákra. Szuronnal, puskatussal harcoltak a legények, háromszor csaptak össze a muszkával és végül is a kastély felé kergették őket.

A muszkáknak nem volt más utjuk: a pincébe rejtőztek. Kell-e mondani, hogy az őrmester rájuk zárta az ajtót és ott marasztalta a cár katonáit estebédre is...

Közben a kastély kertjében folyt a harc, amely azzal végződött, hogy a mieink messze visszautták az ellenséget, amerről jött, kelet felé.

Zajác a tölcserben.

Az olaszok 1916 augusztus elején a San Michele északi lejtőjén tiz lépésnyire fekszenek a pesti és debreceni honvédek drótakadályaitól. Itt állandó kézigránát, bomba és aknavető-harc folyik, a föld mélyében pedig innen és tülről árkászok furják az alagutakat, törik a tárnákat és mint a hiuzok leselkednek egymásra. Megtörtént, hogy az olaszok öt lépésre akadályainktól széles és mély tölcserre robbantottak. Még tüzet okádott a tölcser, kövek szökőkútja és fekete füstfelhők takarták, amikor tiz pesti honvéd egy szakaszvezetővel az élükön berohantak és megszállták. Rettenetes harc fejlődik, az ellenség bombákkal, ekrazittal megtöltött rudakkal szórja be a nyilást, sok száz puska vaktában csattog a tölcsernek irányítva, aki a forró kövek közt fekszik, gondoljon istenre, bucsuzzék az élettől. Percek mulnak, egy félóra, óra és a tölcser mélyén, a pokol tornácán egyre halkul a mieink ellenállása. Schranz alezredes parancsot ad a tölcser kiürítésére. Ő maga ordítja:

— Honvéd vissza, vissza!

A hangját elnyéli a kézigránátok sistergése.

— Honvédek becsuszni!

Már alig hogy tüzelnek a magyarok. Hasonmászva felkapaszkodik a szakaszvezető, a combja véres, a homlokát kőszilánk marta meg, három sulyosan sebesült honvédet cipelt magával.

— Alezredes urnak alásan jelentem, Zajác Sándor közvitéz nem akar feljönni.

Valóban egyetlen puska szaporán lövöldözik a tölcserben.

Az alezredes rekedten kiáltoz:

— Zajác parancsolom, Zajác, Zajác!

Nincs válasz. A süvöltés alulról mindent tülharsog. Ekkor a sebesült szakaszvezető újra visszacsuszik a tölcser szájáig és onnan hívja Zajác közvitézt. A honvéd a holttestek barrikádja mögött fekszik, a tulsó tölcserfalon, mint odatapadt gombák, vagy husz agyonlőtt olasz, akik azt hitték, hogy a tölcser már szabad és és Zajác puskacsövéig merészkedtek. Inti és szólítja a szakaszvezető. Ez visszafordul, feldult arcával; véres öklét mutogatja:

— Nem én, az istenüket, amig élek, nem jön talián a tölcserbe!

És nem jött vissza. Huszonöt percig hallgatták a puskája csattogását, aztán egyszerre csend lett, Zajác Sándor megszűnt élni. Pestmegyei földműves volt, huszonhat éves, tiz hónapja harcolt Michele hegyén.

Hajnalban temették. A sirjára a honvédek összehordták Vallone völgyének minden piros rózsáját. Most hervadt, esőverte csokrok dombja alatt fekszik tizenhat nehéz sebbel romlandó testén.

Pesti bakák fölvonulása rohamra a Doberdón.

Olasz árokvonál: 250 méter távolságról, a pesti honvédek árkából fényképezve.
A háttérben: St Martino.

Meghúsult olasz támadás magyar bakák ellen
a Presanella-gleccser területén, a Tonale-úttól délre.

Arany
1915

Honvédek visszaverik az olaszok éjszakai rohamát a St.-Martinon.

A görzi hidfő mögött: 30¹/₂-es mozsárágyunk.

Idill az 5-ik isonzoói csata után: olasz gránát-gyűjtemény.

Igy főzik a 46-osok ebédjét, amelyet 1500 méter magasságba visznek föl.

A st.-martinói papirerdő.

A nagy papirhengerek — belül homokkal kitöltve — golyófogókul szolgálnak.

Meglepető győzelmes támadás egy alpini-tábor ellen.

Egy magyar gépfegyver osztag bravúra a Lago di Campòn (a Val Daoneben) 1915. július 5-ikén.

Gépfegyveres honvédek a Sabotino egyik Karsztos párkányán.

Ahol nem virul élet, csak az emberélet pusztul.
A kopár karsztos st.-michelei terep

A bakaművészet még a sziklaföldre is kertet varázsol.
A 17-ik honvédszázados tartalék-állása Rubiónál.

A legyilkolt erdő.
Nagyváradí honvédek előnyomulása a letarolt hegyierdőben.

A kigyóvonal.
Honvédek fölvonulása a 4-ik isonzi csatához.

Az Amalfi olasz páncélos cirkálót egyik tengeralattjárónk elsüllyeszti 1915 július 7-én, az északi Adrián.

R. V. MEISEL 016

Konyovics Demeter magyar sorhajóhadnagy hőstette.
Az Adrián, Valona közelében, 1916. február 2-ikán a leghevesebb olasz golyózápor közepett megmentette egy lesuhanó repülőgépet utasait, a gépet elpusztította s aztán hazarepült a megmentett bajtársakkal.

Olasz sebesültek az I. honvédezred segélyhelyén.

A modern csata hű képe.
Csak néhány shrapnellfelhő látszik a lövészárkok fölött, ahol ezek pusztulnak el. (Doberdo.)

Székesfehérvári honvédek rohama Görz közelében.

Az 1, 3, 4, 17 honvédezredek temetője az olasz fronton.

Halálos küzdelem a Col di Lana-n.
44-es vadászok és alpinik harefa

Magyarok előnyomulása a rubiai vasuti töltésen.

Lelőtt olasz repülőgép,
1916. márciusában a St.-Michele mögött.

A magyar tiszt repülőgépe, amelyről a nagy Caproni-hadiaeroplant lelőtte.

„VÖRÖS
ÖRDÖGÖK“

